

BİRİNCİ OTURUM

Açılma saati : 15,00

BAŞKAN — Suad Hayri Ürgüplü.

KÂTİPLER : Ahmet Naci Arı (Kırklareli), Ahmet Çekemoğlu (Sivas)

BAŞKAN — Birleşimi açıyorum.

2. — YOKLAMA

BAŞKAN — Yoklama yapılacaktır.
(Yoklama yapıldı.)

BAŞKAN — Çoğunluk vardır. Müzakerelere geçiyoruz.

3. — BAŞKANLIK DİVANININ GENEL KURULA SUNUŞLARI

1. — *Başkanın; C. Senatosu Zonguldak Üyesi Akif Eyidoğan'ın, tutanakların basılmasının gecikmesine dair geçen Birleşimdeki demecine cevabı.*

BAŞKAN — Gündeme geçmeden evvel dünkü birleşimde sayın Eyidoğan arkadaşımız tutanakların süratle tab'ını ve âzalara vaktiyle tevziini talebetmişlerdi. Başkanlık Divanı olarak Millet Meclisi Başkanlık Divanı ile temasa geçtik. İki Meclis sisteminden sonra kesif bir mesai-

nin başlamış olması, komisyonlara da steno gönderme zarureti karşısında, kadroda mevcudolan stenoların bir Meclis çalışmaları esnasında mevcudolan stenolardan ibaret olduğunu; bu itibarla yeni açılan steno kursundan netice alıninceye kadar bir müddet gecikmenin zaruri olduğu kanaatine vardık. Bununla beraber Sayın arkadaşımızın noktai nazarı tamamen yerinde görülmüştür. Her iki Başkanlık Divanı âzami dikkati sarf edecek ve tutanakların âzaların eline bir an evvel geçmesini sağlayacaktır. Arz ederim.

4. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER

1. — *Cumhuriyet Senatosu İçtüzük teklifi ve Cumhuriyet Senatosu İçtüzük Komisyonu raporu (2/15) (S. Sayısı 65 e ek) (1)*

BAŞKAN — Tüzük Komisyonu tarafından geriverilerek üzerinde çalışılan ve hazırlanan maddelerden bazıları Başkanlık Divanına gönderilmiş bulunmaktadır. Bunları okutarak reylerinize arz edeceğim. Ondan sonra Tüzüğü kaldığımız maddeden devam ederiz.

Sırasıyle tetkik edileceği için evvelâ, komisyon tarafından gönderilen 23 ncü maddeyi okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Komisyonca geri alınan 23 ncü madde aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiştir. Genel Kurulun tasvibine sunulmasını rica ederim. o

İçtüzük Komisyonu adına Sözcü
Âmil Artus

Madde 23. — Komisyon gündemleri komisyon başkanlarınca hazırlanarak birleşimden bir gün önce üyelere dağıtılır ve Ankara gazetelerinden biriyle yayınlanır.

C. Senatosu veya komisyon başkanı, acele hallerde, komisyon üyelerini, radyo, telefon gibi vasıtalarla faydalanmak suretiyle de toplantıya çağırabilir.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen?... Yok. Maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

(1) 65 e ek S. Sayılı basmayazı 24.10.1962
günlü 96 ncı Birleşim tutanağının sonundadır.

Yüksek Başkanlığa

Komisyonca geri alınan 37 nci madde yeniden düzenlenmiş ve Genel Kurulun tasvibine arz olunmak üzere sunulmuştur.

İçtüzük K. adına Sözeü

Âmil Artus

Madde 37. — Ara verme sırasında, komisyonlar çalışmalarına devam edebilirler.

C. Senatosunun tatilinde komisyonların çalışmaları özel kanunun bunu öngörmesine veya belli işlerde Genel Kurulun yetki vermesine bağlıdır.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen? Yok. Maddeyi oyunza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Yüksek Başkanlığa

Komisyonca geri alınan 41 nci madde yeniden düzenlenmiş ve Genel Kurulun tasvibine sunulmak üzere takdim edilmiştir.

İçtüzük K. adına Sözeü

Âmil Artus

Madde 41. — Bir tasarı veya teklif C. Senatosuna sunulurken veya birinci görüşmesinden evvel Hükümet veya teklif sahibi yahut ilgili komisyon ivedilik kararı verilmesini isteyebilirler.

Bir tasarı veya teklifin yalnız bir defa görüşülmesiyle yetinilmesi için C. Senatosunun kabul edeceği esaslı bir sebep olmadıkça ivedilik kararı verilmez. İvedilik kararı isteyenler gerektiğinde, o kararın geri alınmasını da isteyebilirler.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen? Yok. Maddeyi oyunza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Yüksek Başkanlığa

Komisyonca geri alınan 51 nci madde aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiştir. Genel Kurulun tasvibine sunulmasını saygılarımla rica ederim.

İçtüzük K. adına Sözeü

Âmil Artus

Konuşma sırası ve yeterlik önergesi verilmesi halinde incelenecek yol

Madde 51. — Söz isteyenler isteyiş sırasına göre kaydedilir ve aynı sıra ile konuşurlar. Başkan, söz alanların adlarını sırası ile Kurula bildirir.

Komisyon veya grup adına söz istendiği takdirde, komisyon başkanı veya sözcüsü ile grup başkanı ve sözcüleri sıraya bağlı değildirler. An-

eak bir konu üzerinde bütün gruplar adına konuşmalar bitmeden evvelce konuşmuş olan grup sözcüsüne yeniden söz verilmez. Son söz C. Senatosu üyesidir.

Genel Kurul isterse, görüşülen işlerin lehinde, aleyhinde ve üzerinde konuşmak isteyenlere sıra ile söz verilmesine karar verebilir. Bir konunun görüşülmesine başlanmadan önce söz için adın kaydettirenlerin sayısı altıyı geçerse, Başkan bu usulü kendiliğinden uygulayabilir.

Görüşülen konunun lehinde, aleyhinde ve üzerinde en az ikiser üye konuşmadan, yeterlik önergesi oya konamaz.

Yeterlik önergesi aleyhinde söz isteyenler bulunursa içlerinden yalnız birine söz verilir ve önerenin kabul veya reddi için işari oya başvurulur.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen? Yok. Maddeyi oyunza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Yüksek Başkanlığa

Komisyonca geri alınan 68 nci madde aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiştir. Genel Kurul'a sunulmasını rica ederim.

İçtüzük Komisyonu adına Sözeü

Âmil Artus

Tasarı ve teklifin tümü ve maddeleri üzerinde görüşme

Madde 68. — Başkan, tasarı veya teklifin tümü üzerinde konuşmak isteyenlere söz verir.

Tasarı veya teklifin tümü üzerindeki görüşmeler bittikten sonra maddelere geçilmesi oya konur. Kabul edilirse görüşmeye devam olunur; kabul edilmezse tasarı veya teklif reddolunmuş sayılır.

Çeşitli fıkraları olan bir maddenin görüşülmesinde, Genel Kurul, fıkraların ayrı ayrı oya konmalarına karar verebilir.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen? Yok. Maddeyi oyunza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Yüksek Başkanlığa

Komisyonca geri alınan 81 nci madde yeniden düzenlenmiştir. Genel Kurulun tasvibine arz olunmasını rica ederim.

İçtüzük Komisyonu adına Sözeü

Âmil Artus

C. Senatosunun bütçeyi görüşme süresi

Madde 81. — Karma Bütçe Komisyonunun hazırladığı metin C. Senatosu Başkanlık Divanına üyelere dağıtılmasından iki tam gün sonra Genel Kurulda görüşülür.

C. Senatosu Genel Kurulu görüşmelerini, birinci fıkradaki süre dâhil, en geç on gün içinde karara bağlar ve metni Karma Bütçe Komisyonuna iade eder.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen? Buyurun Sırrı Atalay.

SIRRI ATALAY (Kars) — Komisyon, burada Anayasa ile verilmiş görüşme süresi olan on güne, görüşmeye başlamadan önce ve raporun dağıtılmasından sonra gündeme alınması için gereken iki tam günü de dâhil saymaktadır. Anayasanın tesbit ettiği on gün görüşme müddetidir. Görüşme müddetinden önce gündeme alınması için gereken müddeti bundan düşmeye imkân yoktur. Komisyon, bu hususta tetkikat yapmak ve maddeyi yeniden düzenlemek için geriye almıştı. Şimdi ise iki günü çıkarmaktadır. Böylelikle Anayasada görüşme süresi olarak tesbit edilen on günü biz İctüzüğümüzde sekiz gün olarak indirmektediriz. Halbuki Anayasanın tesbit ettiği görüşme süresi on gündür. Bunu sekiz güne indirmeye imkân yoktur. Bu iki günü çıkarmanın Anayasaya uygun olmadığını zannediyorum. Komisyon bunu bu şekilde niçin almıştır, lütfen izah etsinler.

BAŞKAN — Buyurun.

İCTÜZÜK KOMİSYONU SÖZCÜSÜ AMİL ARTUS (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Muhterem arkadaşlar; bu maddeyi sayın Faruk Işık arkadaşımızın bir sorusu üzerine geri almıştık. Eski şeklinde, Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulu görüşmeleri en geç on gün içinde karara bağlar deniyordu. Bunun, 94 ncu maddenin 4 ncu fıkrasındaki hükümle bağdaşıp bağdaşmayacağını incelemek için, komisyon geri aldı. Ve yaptığı tetkikler sonunda sözü geçen 94 ncu maddede, verilmiş olan 10 günlük sürenin görüşme süresi değil, karara bağlama süresi olduğu tesbit edilmiştir. Anayasanın 94 ncu maddesinin bu hükmü aynen şöyledir : «Cumhuriyet Senatosunda görüşülür (Karma Komisyonlardan gelen metin) ve en geç 10 gün içinde karara bağlanır.»

«10 gün müddetle Cumhuriyet Senatosunda görüşülür» demiyor. Cumhuriyet Senato-

su Karma Komisyonundan gelen metni 10 gün içinde karara bağlar. İsterse, Cumhuriyet Senatosu bunu iki veya üç gün zarfında metni üyelere tevzi eder ve tetkik ettirir. Sadece, yedi gün veya sekiz gün veyahut altı gün görüşme cereyan eder. Bu noktada Anayasa bir hüküm koymamıştır. Şimdi biz «iki tam gün geçmeden görüşmeye başlanamaz dersek, bu suretle komisyondan gelen metni iki tam günde tetkik edeceğiz. On günde burada konuşulacak. Bu takdirde Anayasanın, biraz evvel burada okuduğum hükmüne aykırı bir tüzük hükmünü tatbik edeceğiz; yani süreyi, karara bağlama süresini on günden oniki güne çıkarmış olacağız. Arkadaşımızın geçen celsedeki müdahalesi bu itibarla yerinde olmuştur; bu nokta komisyonun gözünden kaçmıştı. Şimdi yeni maddeyi huzarunuza sunarken, bu aykırılığı izale ederek iki tam günü tetkik için bırakıyoruz. Geriye kalan sekiz gün oluyor. Sekiz günde yüksek Genel Kurulda bütçe üzerinde müzakereler cereyan edecek bu suretle Anayasanın bütçe hakkındaki görüşmelerin karara bağlanması için verilmiş olan on günlük süre tevaccüz edilmemiş olacaktır. Bu itibarla maddenin aynen yeni şekliyle kabul edilmesi icabeder kanaatindeyim.

BAŞKAN — Buyurun Sırrı Atalay.

SIRRI ATALAY (Kars) — Sayın Artus ile aynı fikirde değiliz. Hüküm şöyle : «Karma Komisyonunun en çok 8 hafta içinde kabul edeceği metin, önce Cumhuriyet Senatosunda görüşülür ve en geç 10 gün içinde karara bağlanır.»

10 gün içinde bu karara bağlama ve görüşme süresi ne zaman başlayacak? Başlangıç tarihi komisyonun Cumhuriyet Senatosuna havale tarihi midir, kendi havale ettiği tarih midir, bir Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına geldiği tarih midir, iki. Yoksa, evrakın, yani metnin sayın üyelere dağıtıldığı tarih midir? Başlangıç tarihi hangisidir? Bu 10 günün başlangıç tarihi hangisidir? Bana kalırsa başlangıç tarihi, komisyondan gelen raporun sayın üyelere dağıtıldığından itibaren, gündeme alınması için prensibolarak kabul ettiğimiz iki günün geçmesinden sonradır, on gün o tarihten itibaren başlar. Hakların başlangıçlarında esas prensip, mümkün olan bir zamanı alabilmektedir. Komisyon metni bu şekliyle kalırsa on gün

nün başlangıcı Karma Komisyon raporunun geldiği tarih mi olacaktır? Bunu bilmek lâzım. Yüksek Karma Komisyon raporunu Karma Komisyon Başkanı Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına havale ettiği tarih mi olacaktır ki, bunun içinden iki tam günü çıkaralım, geriye kalan sekiz gün görüşme süresi olsun. Bu mümkün değildir. Görüşme tarihi raporun Cumhuriyet Senatosu üyelerine dağıtıldığı tarih olmalı ve tam iki gün geçtikten sonra bu mehil on gün olarak başlamalıdır. Raporun dağıtıldıktan itibaren on gün başlamalıdır. Maksat da odur. Mühim olan görüşme müddetidir. Bu müddet içinde hazırlık müddetini çıkaracağız. Ve bu Cumhuriyet Senatosunun yetkisinin genişlemesi ve yetkisini rahatlıkla yapabilmesini temin edecek bir husustur. Bu şekilde alırsak Anayasaya mugayir değildir. Karma Komisyon ne yapmıştır? Arkadaşlarımız dikkat etmişlerse, gözlerine atılan bir programları vardır. Bu programları, Cumhuriyet Senatosunun hangi gün görüşmeye başlayacağına, hangi güne kadar bitireceğine dairdir. Bitireceği günü Cumhuriyet Senatosunun tâyin etmiş bulunması lâzımdır. Karma Komisyon Cumhuriyet Senatosunun bütçeye hangi gün başlayıp, hangi gün bitireceği hususunda dahi kendisini yetkili bulmaktadır. Biz salâhiyetlerimiz üzerinde daraltıcı bir kanaat ve zihniyetle hareket ettiğimiz müddetçe, iki Meclisin komisyonları bu şekilde bizim mesaimizi tesbitte kendilerini yetkili bulurlar. Dikkat ederseniz görmüşsünüzdür ki, hangi gün başlayacağımız ve hangi gün bitireceğimizi Karma Komisyon tesbit etmektedir. Bunlar müdahale sayılmasa bile bir müdahale mahiyetinde olmak lâzımgelir. Bu bakımdan biz İktüzüğümüzde on günü ancak hazırlık müddeti bittikten sonra dağıtılması tarihi olarak alacağız. Eğer bunda Anayasaya mugayir bir keyfiyet varsa, sayın sözcü, eğer bunda Millet Meclisinin bir komisyonu Anayasaya mugayir bir keyfiyet görürse İktüzüğün bu maddesinin Anayasa Mahkemesine başvurarak değiştirilmesi imkânı hâsıl olur. Anayasa Mahkemesi böyle bir talebi tetkik eder ve karara bağlar.

Ben komisyonun yeni metnine iştirak etmiyorum. Lütfetsinler; eski metin daha yerinde ve doğrudur. Eski metnin kabulünü arz ve rica edeceğim.

BAŞKAN — Komisyon.

İKTÜZÜK KOMİSYONU SÖZCÜSÜ AMİL ARTUS (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Muhterem arkadaşlar; Anayasanın 94 nci maddesine göre Hükümet bütçeyi mali takvim yılı başından üç ay evvel Türkiye Büyük Millet Meclisine vermekle ödevlidir. Gene aynı madde, «Karma Komisyonun en çok sekiz hafta içinde kabul edeceği metin....» diyor. Komisyona da sekiz hafta vermiş. Gene aynı madde devam ediyor: «önce Cumhuriyet Senatosunda görüşülür ve en geç on gün içinde karara bağlanır.» Madde devam ediyor : On gün içinde Cumhuriyet Senatosunun tekemmül ettirdiği metin tekrar Karma Bütçe Komisyonuna gider ve orada en geç bir hafta içinde yeniden görüşülür. Demek ki, Karma Komisyonun en çok haiz olduğu müddet bir haftadır. Daha kısa bir zamanda karara bağlanabilir. Sonra ne olur? Ondan sonra Millet Meclisine gönderilir. Hesabedersek, Aralık başında gelecek olan bütçe, 8 hafta hesabedildiği takdirde, Ocak ayının sonunda Cumhuriyet Senatosuna geliyor. 10 gün müddetimiz var. Demek ki, 10 Şubatta görüşmeleri bitirmemiz lâzım. Karma Komisyonunda müddeti bir haftadır. Demek ki, 17 Şubatta Karma Komisyon işini bitirmek zorundadır. Geriye normal olarak 11 gün kalmıştır. Bunun da Millet Meclisinin müzakeresine aidolması lâzımgeldiğini Anayasanın vaznı düşünmüş ve hükümleri arka arkaya bu bu şekilde sevketmiştir.

Şimdi, bunun bir tanesini biraz geliştirmek veya fazlalastırmak cihetine gittiğimiz takdirde, bizzarure diğerinin süresi azalacak ve diğeri bütçeyi yeteri kadar tetkik edememe durumuna veyahutta acele tetkik etme durumuna düşecektir. Biz bu ikinci tetkikimiz sırasında Cumhuriyet Senatosuna verilmiş olan «on gün içinde karara bağlama» yetkisinin, Genel Kuruldan evvel üyelerin tetkik etmesi veyahutta Başkanlık Divanına gelen Karma Komisyon raporunun incelenmesi suretiyle ve sair suretlerle daha fazla genişletilmesini, bu bakımdan bunu kabul edemedik. Ve bu sebeple şimdi yüksek huzuru nuza sunmuş olduğumuz gibi yeni metni hazırladık. Binaenaleyh takdim ettiğimiz metinde ısrar etmekteyiz. Karar Yüksek Heyetinizindir.

BAŞKAN — Sayın Aksoyoğlu.

REFET AKSOYOĞLU (Tabii Üye) — Efendim, Anayasada bu madde tedvin edilirken,

ikinci fıkra, evvelâ Karma Komisyonun en çok iki ay içinde kabul ettiği metin, şeklinde alınmıştı. Madde böyle olsaydı, Âmil Artus arkadaşımız bu bakımdan haklı olurdu. Aneak, bilâhara, Cumhuriyet Senatosuuna 10 günlük tam görüşme müddeti bırakabilmek için bu müddeti 8 hafta olarak tesbit etmiştir. Aralık ve Ocak ayları 31'er günden 62 gün eder. 8 Hafta ise 56 gün eder. Arada bulunan 5 günlük müddetin 3 günü bastırılıp dağıtılmasını, 2 günü de Cumhuriyet Senatosu üyelerinin tetkikini gerektiren müddettir. Bu bakımdan da Sırrı Atalay arkadaşımızın söylediği doğrudur. Bu 10 günlük müddete iki günü ilâve etmemelidir. On gün ayrıca, Cumhuriyet Senatosunun görüşme müddetidir.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Atalay.

SIRRI ATALAY (Kars) — Karma Komisyon evvelâ 8 haftalık bir müddete sahip, Cumhuriyet Senatosundan gittikten sonra bir haftalık müddete sahip ki, ceman 9 hafta. Millet Meclisi Karma Komisyondan gittikten sonra, malî yıl başına yetiştirmek gibi bir mecburiyetin dışında her hangi bir mehil ile bağlı değildir. Yani Karma Komisyon 9 haftalık müddete bağlıdır, Meclis bağlı değildir. Cumhuriyet Senatosuna verilen 10 günlük mehili komisyon indirmek ister, mesele bundan ibarettir.

BAŞKAN — Sayın arkadaşlarım, hâtıranızı tazelemek için geçen sene arkadaşlara tevzi ettiğimiz bütçe müzakere muhtırasını getirttim. Faaliyetimiz şu şekilde geçmiştir :

Karma Komisyondan Senatoya havale edilen bütçenin, tetkikine imkân verilebilmesi için, arkadaşlara tevziinden sonra bir program yapmıştık. Bu programa esas olarak 1 Şubat 1962 Perşembe gününü koymuşuz. Ve 1 Şubat dâhil 9 Şubat 1962 Cuma gününe kadar bütçe çalışmasını yapmışız ve sonunda da oylama neticesine başlamışız. Tevziat yapıldıktan sonra arkadaşların ve grupların sözcülerinin hazırlanabilmesi için vâkı müraعات üzerine 1 Şubat çalışmasını 2 Şubat Cumaya çevirmek zarureti hâsıl olmuştur. Ve 9 Şubatı da 10 Şubat olarak temdit ederek, hatırladığınız gibi, müzakereleri intaç etmek imkânı bulduk.

Geçen yılın bütçe mesaisi, Senato Genel Kurulunda bâzan gece toplantıları yaparak ancak

intaç edilebildi. Fakat, bu ilmî noktai nazarlar o zaman münakaşa ve müzakere mevzuu edilmemiş idi. Bu hususu hâtıralarınızı tazelemek bakımından arz ettim.

Başka söz istiyen var mı? Yok. O halde evvelâ sayın komisyonun verdiği yeni madde metnini oyunuzda arz edeceğim. Kabul edilmediği takdirde, eski maddeyi oyunuzda arz edeceğim. Çünkü, başka yazılı teklif yoktur.

(İçtüzük Komisyonunun 81 nci maddesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Maddeyi kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Şimdi komisyonun ilk metnini, yani eski 85 nci maddeyi okutuyorum.

C. Senatosunun çalışma müddeti

MADDE 81. — Karma Bütçe Komisyonunun hazırladığı metin C. Senatosu Başkanlık Divanınca üyelere dağıtılmasından iki gün sonraki gündeme alınır.

C. Senatosu Genel Kurulu görüşmelerini en geç on gün içinde karara bağlar ve metni Karma Bütçe Komisyonuna iade eder.

BAŞKAN — Buyurun, Sayın Atalay.

SIRRI ATALAY (Kars) — İki tam gün geçtikten sonra, olacak.

BAŞKAN — Evet, diğer maddelerde olduğu gibi aynı tashihi yapıyoruz, iki tam gün geçtikten sonra gündeme alır, şeklinde düzeltiyoruz. Maddeyi bu şekilde reynize arz ediyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Madde bu tashih ile kabul edilmiştir.

Sayın komisyonda daha yedi madde kalmıştır, peyderpey gönderilmektedir, geldikçe oylarınıza arz edeceğim.

Şimdi kaldığımız 84 ncü yani eski 88 nci maddeden müzakereye devam ediyoruz.

Sekizinci Bölüm

Tadil teklifleri

Tadil teklifinin şekli

MADDE 84. — Tasarı veya teklifin bir veya birkaç maddesi hakkındaki tadil teklifi; o tasarı veya teklif henüz komisyonda ise komisyon başkanına, Genel Kurulda görüşülmekte ise C. Senatosu Başkanına sunulur.

Tadil teklifi, ilgili bulunduğu madde numaralarını açıkça göstermeli ve gerekçeli olmalıdır.

Tadil teklifi, gerekçesiyle birlikte, komisyon raporunun altında bastırılır.

Tasarı veya teklifin C. Senatosunda görüşülmesi sırasında, yeri gelince tadil teklifinin sahibi gerekçesini açıklar.

Tadil teklifini mevcut üyelerden destekliyen bulunursa, görüşmeye başlanır; aksi halde görüşmeden vazgeçilir.

BAŞKAN — Bu hususta Sayın Aydınar arkadaşımızın bir takriri vardır. Takririni okuttuktan sonra kendisine söz vereceğim.

C. Senatosu Başkanlığına

İçtüzük tasarısının 88 nci maddesi üyeler tarafından kanun teklif veya tasarılarının yalnız maddelerinin tadili istenebileceği ifade edilmekle büyük bir noksanlık ve boşluk husule getirilmiştir. Halbuki her üye komisyon raporunun veya kanun teklif veya tasarılarının tümünün veya muayyen maddesinin reddini veya tadilini isteyebilir veya açıklağı noksan ve yanlışlıkların düzeltilmesi için teklif veya tasarıların tümünün veya muayyen maddesinin düzeltilmesi için komisyona geriverilmesini isteyebilir. Binaenaleyh evvelemerde 8 nci bölümün başlığı (Üyelerin hakları) olarak değiştirilmesi ve 88 nci maddenin kenar başlığı da (Kullanış şekli) olarak tebdil edilmelidir.

Bir de, bu maddenin son fıkrasında tadil teklifini mevcut üyelerden destekliyen olursa görüşmeye başlanır; aksi halde görüşmeden vazgeçilir demek suretiyle bir tadil teklifinin müzakere edilebilmesi için oylama yapılmadan bir destekleme şartı olduğu gibi yanlış ve gayrihukuki bir ibare konmuştur. Halbuki bir tadil teklifinin desteklenip desteklenmediğinin anlaşılması ancak onun oya konmasıyla mümkündür; oya konacak bir takrir üzerinde müzakere men edilemez. Bilâkis müzakere yapılmadan oya konamaz, binaenaleyh maddedeki bu noksanların izalesi için 88 nci maddenin aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Cumhurbaşkanınca S. Ü.

Hidayet Aydınar

8 nci bölümün başlığı (üyelerin hakları).

88 nci maddenin kenar başlığı (Kullanış şekli)

Madde 88. — Her üye komisyon raporunun, kanun tasarısı veya teklifinin tümünün veya muayyen bir madde veya maddelerinin reddini ve

ya tadilini veya bildirdiği noksan veya yanlışlıkların düzeltilmesi veya tamamlanması için komisyona geriverilmesini isteyebilir.

Teklif veya tasarısı komisyonda ise tadil istekleri yazı ile ve gerekçeli olarak komisyon başkanlığına, Genel Kurulda ise yazılı ve mümkünse gerekçeli olarak Senato Başkanlığına verilir.

Komisyona verilmiş olan tadil teklifleri komisyon raporunda karara bağlanır ve tadil teklifinin gerekçesi ve metni komisyon raporunun altına eklenir.

Komisyon raporunda reddolunan tadil teklifinin sahibi veya onun teklifini kabullenen üye reddolunan teklifi Genel Kurulda savunup kabul edilmesini isteyebilir. Bu takdirde maddelerin Genel Kurulda görüşülmesinde tadil teklifini ihtiva eden maddeler sırası geldikçe komisyon maddesine aykırı teklif olarak önce oya konur, komisyon maddesinde karşılığı bulunmayan maddeler müstakillen oya konur.

BAŞKAN — Buyurun Aydınar.

HİDAYET AYDINAR (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Efendim, Komisyon bu maddeyi eski metinden almıştır. Eski metin noksandır. Neden noksan olduğunu gerekçesinde izah ettim. Bir kere komisyon üyelerinin yalnız tadil hakkı var zannediliyor. Halbuki, üyeler kanunun tümünün reddini isteyebilir, maddenin reddini isteyebilir. Tadil veya komisyona iadesi istenebilir. Binaenaleyh, bu haklardan madde yalnız tadili ihtiva etmektedir ve noksan bir hükümdür. Bu itibarla, üyenin haklarını tayin için bir kere bölümün başlığı «üyelerin hakları» olmalıdır.

Soura kenar başlığı, tadil teklifinin şekli, deniyor, bu da noksandır. Burada haklar nasıl kullanılması lâzım ise; o şekilde olmalıdır; yani «kullanış şekli» olmalıdır. Bir de madde de yine eski maddeden alınmış, maalesef çok yanlış bir hüküm var. O da şu : Meselâ üyenin tadil teklifini destekliyen olmazsa müzakere edilmez. Halbuki malûmuâliniz, desteklenip desteklenmediğinin anlaşılması ancak oya konmakla mümkün olur. Oya konulması için de müzakere edilmesi lâzımdır. Binaenaleyh, müzakere yapılmadan destekliyen var mı, yok mu diye, sanki, oya koyma hâricinde şartı müttekaddim imiş gibi, destekliyen var mı diye sual sorup, destekliyen

varsa müzakere edilmesi gibi garip bir vaziyet hâsıl oluyor. Eskiden de nazarı dikkatimi celbeden bu hüküm noksandır. Komisyon lütfedip geri alsın, bir kere daha teemmül buyursun. Olduğumuz yerde saymak doğru değildir, tekâmül ettirmek mecburiyetindeyiz. Arz ettiğim noksanların ikmalî için komisyonun yeniden tetkik buyurmasını rica ediyorum; mâruzatım bundan ibarettir.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Atalay.

SİRRİ ATALAY (Kars) — Sayın Aydınır'ın, bölüm başlığı ve kenar başlığı hakkındaki itirazları yerinde değildir. Eski İctüzükte de, bütün diğer memleketlerin içtüzüklerinde de tâdil teklifleri ayrı bir bölüm olarak vardır ve doğrudur. Üyelerin hakları sadece tâdil hakkı değildir. Bu bakımdan arkadaşımızın isteğinin yerine getirilmesine imkân yoktur.

Ancak Sayın Aydınır'ın, eski 116 ncı maddede olan şimdiki maddenin son fıkrasının: Eğer teyit ve tasvibeden varsa ancak gönüşülür şeklindeki husus doğru değildir ve bunun çıkarılması lâzımdır. Ama yukarda belirttiğim gibi bölüm başlığı şekli doğrudur.

İCTÜZÜK KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ÂMİL ARTUS (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Son fıkranın çıkarılmasına katılıyoruz. Ama bölüm başlığı ve maddenin kenar başlığı doğrudur. Son fıkra ölü fıkradır.

BAŞKAN — Buyurun Hidayet Aydınır.

HİDAYET AYDINER (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Efendim, Komisyonun son fıkranın kaldırılması hakkındaki mütalâalarına teşekkür ederim. Arkadaşımız buyurdular ki, üye hakları kanun teklifi, tadili, komisyona iadesi v. s., üye hakları bundan ibaret değildir. Burada madde başlığının değiştirilmesinin de doğru olmadığını buyurdular. Acaba bana bir madde gösterebilirler mi ki, orada heyeti umumiyesinin reddi, iadesi, maddenin reddi, tadili komisyona iadesi istenebilir... Var mı böyle bir madde? Ben bilmiyorum. Mevcut maddede böyle bir şey yok efendim. Binaenaleyh, «üyelerin hakları» ibaresini buraya katalım; yeni heyeti umumiyesini reddediyoruz, komisyon raporunun heyeti umumiyesini reddediyoruz diye bir senatör takrir veremez mi? Verir. Muayyen bir maddeye geldikten sonra dahi reddini veya Komisyona iadesini isteriz diyemez mi? Der. Bi-

naenaleyh, madde noksandır. İleride, buna ait hüküm gelecektir, orada tadil edeceğiz demek doğru değildir, yeri burasıdır. Aşağıda tadil edilecek diye vaad ile iktifa etmiyelim. Metnin arz ettiğim şekilde kabul edilmesi lâzımdır.

BAŞKAN — Başka söz isteyen var mı? Buyurun Sayın Bozcalı.

ÖMER LÜTFİ BOZCALI (İzmir) — Muhterem arkadaşlarım, Komisyon metni hazırlarken, kanun ve tüzüğün maddelerine uygun olarak hazırlamıştır. Tümünü tâdil diye bir şey olamaz. Tâdil ayrı, tümünün red veya kabulü ayrıdır. Arkadaşım, bu tasarıda tümü üzerindeki bu hakların yani bahsetmiş olduğu hakların mevcudolmadığını ileri sürdüler. Halbuki 73 ilâ 74 ncü maddeleri incelediğimiz zaman göreceklersiniz ki, bunlar ayrı ayrı nazara alınmışlardır. Tâdiller, tasarımu muayyen maddeleri üzerinde yapılabilir. Bu itibarla komisyonun hazırlamış olduğu maddenin aynen kabulü, mevzuatımıza ve tatbik şekline gayet uygun olacaktır kanaatindeyim. Kabulünü arz ederim.

BAŞKAN — Sayın Atalay.

SİRRİ ATALAY (Kars) — Aydınır arkadaşımız da haklıdır. Meselâ, değiştirme önergeleri üzerinde ne muamele yapılacaktır? Üyenin değiştirme önergesi mi önce oya konacak; Komisyonun değiştirme önergesi mi önce oya konacak? Değiştirme önergeleri oya konduğu zaman hangi sıraya göre konacak, gibi hükümler mevcut değildir. Arkadaşımız burada gerçekten haklıdır. Ancak yeri burası değildir. Bilâhara bunu istiyeceğiz. 104 ncü maddeden sonra, oylama bahsi vardır. Ne zaman istenir, oylama sırasında ne muamele yapılır? Bu mevzu orada görüşülebilir.

Komisyon son fıkraya katılıyor. Bu şekilde madde doğrudur kanaatindeyim.

BAŞKAN — Sayın Aydınır.

HİDAYET AYDINER (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Efendim, ortada bir noksanlığın mevcudolduğunu arkadaşım da ifade buyurdular ve ikmal edileceğini vâdettiler. Ama Sırrı Atalay arkadaşımızın va'di ile iktifa edilmesi doğru değildir, Komisyonun da aynı vaadi yapması lâzımdır. Ben diyorum, yeri burasıdır. Noksan düzeltilsin de ister burada, ister aşağıda olsun. Komisyon bu noktada noksanlığı kabul ediyor mu Evvelâ bunu lûtfetsinler.

İÇTÜZÜK KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ÂMİL ARTUS (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Efendim, bütün dünya parlâmentolarının içtüzüklerinde bir fasıl vardır. O fasıl tadilnameler, yeni lisan ile tadil tekliflerine aittir. Bu fasılda, görüşülen teklif veya tasarıların maddelerinin tadil veya yeni maddeler eklenmesi söz konusudur. Faslın en sonundaki 94 ncü maddeye göre; tasarı veya teklife yeni maddelerin eklenmesinin istenmesi hâlinde bu bölüm hükümleri uygulanır demek suretiyle, yeni maddeler eklenmesine ait hükümlerin, bu fasılda cereyan ettiği kabul ediliyor.

Arkadaşımın endişesi şudur: «Tasarı veya teklifin tamamını reddettirmek isteyen bir senatörün durumu ne olacaktır, acaba bu fasıla göre mi hareket etmek lâzımdır?»

Biraz evvel Sayın Bozcalı çok güzel ifade ettiler. Bundan evvelki celsede görüştüğümüz 71 ncı ve mütaakıp maddelerde tasarının reddedilmesine ait hükümler mevcuttur.

Tasarı bir teklifin tümünü reddetmek için bu kadar imkânlar vermiş. Evvelâ, tümü üzerinde görüşme vardır. Tümü üzerindeki görüşme sırasında fikirleri ifade etmek ve tasarının lehinde, aleyhinde takrir vermek yetkisini senatör haizdir. Sonra, tümü üzerindeki görüşmeler bitecek, maddelere geçilmesini kabul edenler... Kabul etmiyenler diye oya konulacağı hakkında orada hüküm vardır. Maddelere geçilmesi kabul edilmezse, tasarının tümü reddedilmiş sayılır. Buna rağmen maddelere geçilmesinin kabul edildiğini farz edelim. Maddeler teker teker görüşüldü, kabul edildi. Sonunda tasarının tümü hakkında yeniden görüşmek imkânı mevcut. Lehte, aleyhte görüşmelerden sonra yeni baştan tasarı oya konacaktır. Maddeler kabul edilmiş olmasına rağmen, tasarının tümü hakkında kabul oyu sağlanamazsa, tasarı yine reddedilmiş sayılır. Bütün bunlar, düşünülerek bir hata yapmamak imkânını Senatoya bahsetmek için konulmuş ve teerrübe mahsulü hükümlerdir. Bizim eski içtüzükte mevcudolduğu gibi, diğer memleketler parlâmentolarının içtüzüklerinde de bu hükümler aynen mevcuttur. Vaziyet böyle olunca kıymetli arkadaşlarımın endişelerine lüzum kalmıyor.

Yalnız son fıkra hakikaten gözden kaçmış, tatbik kabiliyeti olmıyan bir hükümdür. Bunun çıkarılmasına iştirak ediyoruz. ,

Hulâsa edecek olursam; Sayın Sırrı Atalay arkadaşımın, ilerde noksan olduğunu gördüğü hususlarda tadil teklifinde bulunacakları konusu hakkında pek tabii komisyon şimdiden angaje olamaz. O zaman fikirlerimizi ifade etmek yetkisini mahfuz tutuyoruz.

Eğer hakikaten maddede böyle bir mahzur varsa, maddeyi kabul edip etmeme salâhiyeti sizindir. Binaenaleyh, maddenin son fıkrası çıkarılmak suretiyle kabulünü rica ediyoruz.

BAŞKAN — Sayın Aydın! Söz istiyor musunuz? Eğer komisyonun izahatı sizi tatmin etmişse takririnizi okutacağım.

HİDAYET AYDINER (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Ufak bir noktaya temas edeceğim.

BAŞKAN — Buyurun.

HİDAYET AYDINER (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Efendim, Lûtfi Bey arkadaşımız heyeti umumiyesinin müzakeresi sırasında bunun biza-tihi hâsıl olacağına işaret buyurdular. Orada kanun heyeti umumiyesi müzakere edilerek maddelere geçilmesinin kabul edilmesi, reddedilmesi bir insiyaki haldir. Üyelerin bizzat takrir vereceği tasrih edilmez. Bunu iade, ret hakkında takrir verilebileceği de tasrih edilmez. Binaenaleyh, bunlar mutlak hükümlerdir.

Sırrı Bey arkadaşımızın mütalâası doğrudur. Komisyonunki doğru değildir. Bu mevzuun müdafaasını bilâhara yapmak üzere komisyonun son fıkrayı kaldırması suretiyle maddeyi kabul ediyorum.

BAŞKAN — O takdirde sayın arkadaşımın takririni tekrar okutmuyorum. Eski 88, yeni 84 ncü maddeyi, son fıkrayı tayıyederak, okutup reyinize arz edeceğim.

(84 ncü madde, son fıkra hariç, okundu.)

BAŞKAN — Maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmıyenler... Kabul edilmiştir.

Tadil teklifinin komisyona havalesi

MADDE 85. — Bir tasarı veya teklifin birinci veya ikinci görüşmesi sırasında, sözcü; tadil teklifinin komisyona havalesini isterse, bunun kabulü mecburidir.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen var mı? Yok. Maddeyi reyinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmıyenler... Kabul edilmiştir.

Komisyonu verilmesi mecburi olan tadil teklifi
MADDE 86. — Bir tasarı veya teklifin birinci görüşmesi bittikten sonra yapılan tadil tekliflerinin, ilgili komisyona verilmesi mecburidir.

BAŞKAN — Madde hakkında söz istiyen var mı? Yok. Maddeyi reynize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Tadil teklifinin komisyonda izahı

MADDE 87. — Birinci ve ikinci görüşme sırasında yapılan tadil tekliflerinin, komisyona havalesi komisyon tarafından istenmediği takdirde; bu tadillerin gerekçesi sahipleri tarafından kısaca Genel Kurula açıklanır.

İkinci görüşme sırasında buna yalnız komisyon cevap verebilir.

Bunun üzerine tadil teklifinin dikkate alınıp alınmamasına, Genel Kurulca karar verilir.

Tadil teklifi dikkate alınırsa komisyona havale edilir. Komisyon dikkate alınan tadil teklifine uymak zorunda değildir. Son karar Genel Kurula aittir.

BAŞKAN — Madde hakkında söz istiyen var mı?

SELÂMÎ ÜREN (Tekirdağ) — Bir sual sor-mak istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun.

SELÂMÎ ÜREN (Tekirdağ) — Bir tasarı için verilen tadil takririnin kabul edilmesi ve tasarının komisyona iade edilmesi, iadedden sonra oylama kâfi midir? Yoksa mütaaddit oylamalar olacak mı?

BAŞKAN — Arkadaşlar hâtırlarlar, sayın Üren arkadaşımız, Toplantı ve gösteri yürüyüşleri hakkındaki Kanunun müzakeresi sırasında bu yolda bir tadil teklifinde bulunmuşlardı. Komisyon ısrar etti. Mesele Genel Kurulun re-yine iktiran etmişti. Arkadaşımız bu mevzu-da tekrar malûmat istiyorlar. Komisyonun bu hususta izahat vermesini rica edeceğim.

İÇTÜZÜK KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ÂMİL ARTUS (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Efendim, vaziyet şudur : Bir tadil teklifi verilmiştir; oya sunulmuştur. Genel Kurul bunun dikkate alınmasını kabul etmiştir. Komisyon bu takdirde, teklife katılmaksızın teklifi ve maddeyi almıştır. Fakat yapacağı müzakerelerde daha müsait ve daha geniş bir imkâna sahibolduğu için, görüşmeler sonunda bu teklif veya tasarı kanunun ahengini bozduğu mülâ-

hazasiyle kabule imkân vermiyorsa, komisyon eski metinde direnmek suretiyle, maddeyi Yüksek Genel Kurulun huzuruna getirir. Bu takdirde, komisyon açıkça şu şu sebeplerden dolayı kabule imkân bulunmadığını ifade eder. Tabiatıyla yine metin üzerinde müzakereler cereyan edecek, tadil sahipleri fikirlerini ifade edeceklerdir. Burada Genel Kurul hakem vaziyetinde olacaktır. Eğer Genel Kurul tadil teklifinin kabulü lehinde oy verirse, mesele bitmiş olacak ve tadil teklifine göre madde tedvin edilmek üzere, gerekli redaksiyonun yapılması için komisyona geri alınacaktır. Bu takdirde artık komisyonun direnmesine imkân yoktur. Ayrıca metnin ikinci defa komisyona verilmesi de zaruri değildir. Burada Başkanlık Divanının yeni bir metin hazırlayıp oya sunması da mümkündür. Eğer aksi olursa, yani tadil teklifi kabul edilmezse Genel Kurulda komisyonun noktai nazarı tervicedilmiş demektir. Buna göre madde eski halinde oya sunulacaktır ve kabul edilecektir. Mesele bundan ibarettir. Bilmem Selâmi Üren arkadaşımız tatmin oldular mı?

BAŞKAN — Maddeyi yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Şimdi 88 nei maddeyi okutuyorum.

Tadil teklif edenlerin komisyonlarda dinlenmesi

MADDE 88. — Tadil teklif edenler tekliflerinin havale olunduğu komisyonda fikirlerini beyan etmek isterlerse mütalâalarının dinlenmesi zaruridir.

BAŞKAN — Madde hakkında söz istiyen arkadaş var mı? Maddeyi yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Madde aynen kabul edilmiştir.

Tadil teklifinin oya konması

MADDE 89. — Tadil teklifleri asıl maddeden evvel oya konur.

BAŞKAN — Bu madde ile ilgili Sayın Aydın'ın bir tadil teklifi var, okutuyorum.

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

İçtüzük tasarısının 93 nü maddesi çok noksandır. Çünkü yalnız tadil teklifinin asıl maddeden evvel oya konacağını söylemektedir halbuki değiştirilmesini teklif ettiğim 88 nei

maddenin metninde ve gerekçesinde izah ettiğim veçhile yalnız tadil değil çeşitli nitelikte teklifler olur. Teklifler yalnız tadile munhasır kalmaz. Hattâ tadil teklifi her vakit bir adet-ten ibaret olmayıp, çok defa müteaddid ve muhtelif ve birbirinden kısmen ve tamamen aykırı nitelikte olur.

Bir de tahrir sahibinin oylama sırasında Genel Kurulda hazır bulunmaması onun tahririnin oya konmasına engel olmaz iken aksini düşünüp tatbik edenler olmuştur. Bu da yanlıştır, çünkü itibar şahsa değil, fikrin ve teklifin doğruluğuna bağlıdır. Binaenaleyh o yanlış telâkkiyi de bu maddede önlemek lâzımdır. Bu sebeple de 92 nci maddenin aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Senatör
Hidayet Aydıner

MADDE 93. — Bir husustaki her çeşit teklifler en aykırısından başlamak suretiyle aykırılık derecesine göre sıra ile oya konur, kabul edilen bir teklif ötekilerin oya konmasını gereksiz kılıyorsa ötekiler oya konmaz. Teklif sahibinin Senatoda hazır bulunmaması teklifi oya konmasına engel olmaz.

BAŞKAN — Sayın Aydıner, izah buyuracak mısınız?

HİDAYET AYDINER (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Hayır efendim.

BAŞKAN — Sayın Atalay.

SİRRI ATALAY (Kars) — Sayın Aydıner arkadaşımızın önergelerine kısmen iltihak ediyorum. Eski 93 ncü, yeni 89 ncü maddede değiştirme teklifleri asıl maddeden evvel oya konur deniyor. Komisyonlarda işlem yapılırken, zannedilir ki bu işlem komisyonlarda yapılacaktır, Umumi Heyette yapılacaktır; yani Umumi Heyet içindir.

Sonra önerge yalnız değiştirme için verilmaz. Binaenaleyh, asıl maddeden başka olarak verilen önergeler üzerinde yapılacak işlem, sayın Aydıner'in dediği gibi, bâzan güçlükler doğurmaktadır. Önergelerin asıl maddeden önce oya konması değiştirgeleer mevzuundadır. Onun yeri ise burası değil eski 104 ncü maddedir. Bu husustaki önergelerde de şöyle bir sıra takibedilmek lâzımdır : 1 — Çıkarmalar. Madde-ten çıkarma teklifleri. 2 — Değiştirge teklif-

leri. 3 — İlâve teklifleri. Zaten, en iyi Nizam-name olan, Fransız Senatosu Nizamnamesinde de bu sıra takibedilmektedir.

Önergelerin aykırılık sırasına göre asıl maddeden önce oya konması hususundaki hükmün yeri burası değil, 104 ncü maddedir.

Bu sebeple ben, 89 ncü maddenin 104 ncü maddede görüldükten sonra görüşülmesi hakkında bir önerge veriyorum. Bu hususu o zaman konuşalım lütfen.

BAŞKAN — Komisyon iltihak ediyor mu?

KOMİSYON ADINA ÂMİL ARTUS (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — İltihak ediyoruz efendim.

BAŞKAN — Sayın Sırrı Atalay arkadaşımız 89 ncü maddenin elimizdeki 93 ncü maddeye tekabül ettiğini bu sebeple eski metnin 103 ncü maddesinden sonra görüşülmesini teklif ediyorlar. Komisyon da bu teklife iltihak etmektedir. Bu hususu oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Bir tasarı veya teklife yeni maddeler eklenmesi isteği

MADDE 90. — Bir tasarı veya teklife yeni maddeler eklenmesinin istenmesi halinde bu bölüm hükümleri uygulanır.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen var mı? Yok. Maddeyi oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Dokuzuncu Bölüm

Oy verme usulü

Oy verme şekilleri

MADDE 91. — C. Senatosunda, konuşulan konular hakkında üç türlü oy verilir :

1. İşari oy (el kaldırmak veya ayağa kalkmaktır);

2. Açık oy (üzerinde senatörlerin adları yazılı kâğıtların kutuya atılması veya talep vukuunda kabul, ret, çekinse kelimelerinden birisinin söylenmesidir);

3. Gizli oy (işaretsiz yuvarlakların kutuya atılmasıdır).

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen arkadaşımız var mı? Yok. Maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

İşari oy

MADDE — 92. — a) Aşağıdaki hallerde işari oya başvurulur.

1. Bu Tüzük gereğince açık veya gizli oya müracaat zaruri olmayan hususlarda:

2. Tüzüğün açıkça halletmediği konularda:

3. Üyelerden birinin söz söylemekten alıkonulmasına veya takbihine veyahut muvakkaten C. Senatosundan çıkarılmasına dair hususlarda.

b) İşari oylamada evvelâ lehte, sonra aleyte bulunanların oylarına başvurular ve netice Başkan tarafından Genel Kurula bildirilir.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen arkadaşımız var mı?... Yok. Maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

İşari oy sayısının belirtilmesi.

MADDE 93. — İşari oyları, Başkanla kâtipler birlikte saymakla mükelleftirler. Bunlar; el kaldırmak suretiyle verilen oyların mühterunda anlaşılmazlarsa veya çoğunluğun mevcudolusunda şüpheyi düşerlerse veyahut beş üye tarafından ayağa kalkmak usulüyle oylama istenirse, ayağa kalkmak usulüne başvurulur.

Bunda da anlaşılmazlar veya şüphe ederlerse, açık oya başvurulur.

Oylama esnasında kimseye söz verilmez.

BAŞKAN — Buyurun Komisyon.

İÇTÜZÜK KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ÂMİL

ARTUS (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Efendim, birinci cümlede «işari oyları başkan kâtiplerle birlikte sayarlar» şeklinde olacaktır. Buradaki mükellef kelimesine lüzum yoktur. Sonra deniyor ki, ikinci fıkranın sonundan bir evvelki fıkrada: beş üye tarafından ayağa kalkmak suretiyle oylama yapılması istenirse...

BAŞKAN — (Usulüyle) (suretiyle) olacak değil mi?

İÇTÜZÜK KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ÂMİL

ARTUS (Devamlı) — Evet efendim, ayağa kalkmak usulüne başvurulur denmesi lüzumdar.

BAŞKAN — Maddeyi bu tashihle birlikte oylarınıza sunuyorum...

HÜSEYİN KALPAKLIOĞLU (Kayseri) — Söz istiyorum efendim. Arzım bir konuşmadan ziyade bir sual şeklinde olacaktır. İşari oyun sayılışı bana şunu ifade ediyor; üçü de birlikte bir taraftan başlayıp diğer tarafa kadar bir, iki diye

savacaklar gibi geliyor bendenize. Halbuki ayrı ayrı sayılır, sonra da vasatı alınır şeklinde olurca daha iyi olur. Komisyondan bu hususun açıklanmasını istirham ediyorum.

İÇTÜZÜK KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ÂMİL
ARTUS (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Efendim, «Birlikte sayarlar» dan maksat, aynı zamanda sayarlar; fakat ayrı ayrı sayarlar, anlamındadır. Biri, bir kısmını, biri diğer kısmını sayarlar mânasına değildir. Nitekim mütaakıp fıkradan da bu anlaşılmaktadır. Zira orada, «miktarda anlaşılmazlarsa» denmektedir. Miktarda anlaşılmamak ise ancak, birlikte ve ayrı ayrı saymakla mümkündür. Tatbikat da böyledir.

BAŞKAN — Maddeyi Komisyonun arz ettiği tashihle oyunuzla arz ediyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Açık oy

MADDE 94. — Aşağıdaki hallerde açık oya başvurulur.

1. Bütçe kanunu tasarısının oylamasında;

2. Vergi ihdas veya ilgasına yahut vergilerin artırılmasına veya eksiltilmesine mütaallik kanun tasarılarının oylanmasında,

3. Andlaşma veya mukavelelerin tasdikine taallük eden tasarıların oylamasında;

4. İşari oya müracaat mecburiyeti olmayan hususlarda istek üzerine yapılacak oylamalarda;

5. Bir mesele ilk defa oya konurken, on üye tarafından açık oya başvurulmasının yazılı olarak istenmesi halinde;

6. Her hangi bir oylamada Başkan ve kâtiplerce şüphe hâsıl olursa, beş üye tarafından açık oya başvurulmasının sözlü olarak istenmesi halinde.

BAŞKAN — Bu maddenin 5 nci fıkrası hakkında Sayın Atalay'ın bir önergesi var okuyoruz.

Yüksek Başkanlığa

94 nci maddenin 5 nci fıkrasının aşağıdaki şekilde değiştirilmesini saygı ile arz ve teklif ederim.

Kars

Sırrı Atalay

Bir mesele ilk defa oya konurken 10 üye tarafından yazılı ve gerekçeli olarak açık oya başvurulmasının istenmesi halinde.

BAŞKAN — Buyurun, İnceoğlu.

MUSTAFA YILMAZ İNCEOĞLU (Afyon Karahisar) — Efendim, 6 ncı fıkrada, «Her hangi bir oylamada başkan ve kâtiplerce şüphe hâsıl olursa» dendikten sonra virgül konuyor, «beş üye tarafından açık oya başvurulmasının sözlü olarak istenmesi halinde» diyor. Ondan sonra açık oya gidilecektir. Burada virgül konmuş olduğuna göre her hangi bir oylamada Başkan ve kâtiplere şüphe hâsıl olursa, ayrıca beş senatörün açık oya başvurma halinin sözlü olarak istenmesi deniyor. Burada virgül yerine veya kelimesinin konması lâzımgeldiği kanaatindeyim, hürmetlerimle.

BAŞKAN — Sayın Turhangil.

FİKRET TURHANGİL (Aydın) — Efendim, 4 ncü bentte «İşari oya müracaat mecburiyeti olmayıan hususlarda istek üzerine yapılacak oylamalarda» deniyor. Bu istekten maksat nedir, kimin isteğidir; bunun açıklanmasını rica ediyorum.

BAŞKAN — Buyurun, Sayın Seren.

SUAT SEREN (İsparta) — Birinci fıkranın Türkçe yazılması arkadaşlara gayet uygun olarak mütalâa edilmektedir.

İkinci fıkrada ihdas ve ilga kelimeleri vardır. Bunların yerine koyma veya kaldırma kelimeleri konursa acaba komisyon razı olur mu?

Yine ikinci fıkrada mukavele kelimesi geçmektedir. Bunun da karşılığı sözleşmedir. Mukavele yerine sözleşmenin konmasını muvafık bulurlarmı?

BAŞKAN — Başka söz istiyen yoktur. Sayın Komisyon Sözeüsünün cevap vermesini istirham edeceğim.

İÇTÜZÜK KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ÂMİL ARTUS (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Efendim, kelimelere taallûk eden değişikliğe katılıyoruz. Yani ihdas, ilga kelimeleri gözden kaçmış olabilir. Bunların yerine vergi koyan, kaldıran veya hut vergileri kaldırmaya mütaallik kanun tasarılarının oylanmasında, andlaşma veya sözleşmelerin tasdikının, onaylanmalarının uygun görülmesi (Yanlış yanlış, «onanma» olacak sesleri.)

Evet efendim, «Onanmanın uygun görülmesi-ne taallûk eden tasarıların oylanmasında.» (tasdik, ibaresi daha şümüllü değil mi, sesleri)

Efendim, bu terim Anayasa terimidir, onun için bunu kullanıyoruz.

BAŞKAN — Nasıl oluyor 3 ncü fıkra?

İÇTÜZÜK KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ÂMİL

ARTUS (Devamla) — Şöyle oluyor efendim : «Andlaşma veya sözleşmelerin onanmalarının uygun görülmesiyle ilgili tasarıların» (Olmadı, olmadı sesleri)

Veyahut şöyle olur efendim : «Andlaşma veya sözleşmelerin onanmaları ile ilgili tasarıların oylanmasında...» Bu şekilde oluyor efendim.

BAŞKAN — Sayın Turhangil'in, 4 ncü fıkradaki «istik» tâbiri üzerinde izahat talebi vardır.

İÇTÜZÜK KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ÂMİL

ARTUS (Devamla) — Efendim, 4 ncü fıkradaki fikir daha ziyade 5 ncı fıkrada ifade edilmiş vaziyettedir. Bu itibarla lüzumsuzdur. 4 ncü bendin çıkarılmasını, beş ve altıncı bentlerin de dört ve beşinci bent olarak düzeltilmesi lâzımgelmektedir.

Altıncı bent hakkında İnceoğlu arkadaşımızın sorusuna gelince :

Oradaki virgül yerindedir. «Her hangi bir oylamada Başkan ve kâtiplerce şüphe hâsıl olursa denilmektedir.» Aslında şöyle olması lâzımdır. «Her hangi bir oylamada şüphe hâsıl olup, beş üye tarafından açık oya başvurulması sözlü olarak istenip» demek lâzımgelir. Fakat (olup) (istenip) tâbirleri pek kullanılmadığı için bu şekil tereih edilmiştir. Evvelâ şüphe hâsıl olacak, ondan sonra ayağa kalkılacak, beş üye tarafından sözlü olarak ifade edilecek.

BAŞKAN — Sayın Atalay arkadaşımızın fıkrası hakkında bir talepleri oldu. 10 üye tarafından gerekçeleri yazılı olarak açık oya başvurmaları talebi. Bu hususu da tenvir buyurursanız, daha iyi anlaşılacaktır.

İÇTÜZÜK KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ÂMİL

ARTUS (Devamla) — Efendim, şimdiye kadar yazılı istenmesi muvafık görülmüştü, bu üyeler tanınmış olan bir haktı. 15 üye deniyordu, bunun fazla olduğu görüldü ve Komisyonca 10 üyeye indirildi. Bâzı hallerde gerekçe kendiliğinden anlaşılır, yazılması güç olabilir; mahaza illâ gerekçe yazılsın eihetine gidilirse biz Komisyon olarak bunu takdirinize bırakıyoruz. Gerekçeli mi olsun. gerekçesiz mi olsun, bu tamamen yüksek takdirlerinize taallûk eden bir iştir.

FİKRET TURHANGİL (Aydın) — 94 ncü maddenin son fıkrasında bir hususun açıklan-

masını rica ediyorum. Oylama işinde Başkanlık Divanı tereddüde düştüğü takdirde Başkanlığa re'sen açık oylamaya gitmesi tanınmalıdır..

SIRRI ATALAY (Kars) — O husus biraz evvel kabul edilen madde ile halledildi...

BAŞKAN — Buyurun Sayın Aydın.

HİDAYET AYDINER (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Efendim, İnceoğlu arkadaşımızın itirazı üzerine Âmil Beyin verdiği izahat tatmin-kâr değildir. Çünkü; tereddüt Başkanlık Divanında hâsıl olacaktır. Başkanlık Divanı oylamada tereddüt ettiğini Heyeti Umumiye'ye bildirmezse, 5 âza nasıl açık oy teklif etmek lüzumunu hissedecektir? Failler başka. Başkanlık Divanı tereddüt edecek, Başkanlık Divanı tereddüdedecek ve beş arkadaş keramet sahibi olacak, açık oy istiyecek. Bu olmaz, irtibat temin etmek lâzımdır.

FIKRET TURHANGİL (Aydın) — Söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun.

FIKRET TURHANGİL (Aydın) — Efendim, 94 neü maddenin 6 ncı fıkrası, «Her hangi bir oylamada Başkan ve kâtiplerce şüphe hâsıl olursa, beş senatör tarafından açık oya başvurulmasının sözlü olarak istenmesi halinde» diyor. Halbuki kabul edilen 93 neü maddede ise bu mevzu halledilmiştir. Oradaki kabul edilen şekil ayağa kalkmak suretiyle oylama istenirse ayağa kalkmak usulüne baş vurulur, çoğunluğun mevcudiyetinden şüpheye düşülürse, veyahut beş senatör tarafından ayağa kalkmak suretiyle oylama istenirse, denilmektedir. Bunlar Başkanlık Divanına tanınmış haklardandır. Beş âzanın sözlü talepte bulunmaması halinde dahi meselenin tam bir şekilde hallinden mesul olan Başkanlık Divanı şüpheye düşerse mi, yoksa beş senatör tarafından sözlü olarak istenmesi halinde mi meseleyi halleder; bu husus halledilmiş değildir. Onun için meselenin aydınlanması lâzımdır.

BAŞKAN — Ahmet Yıldız.

İÇTÜZÜK KOMİSYONU BAŞKANI AHMET YILDIZ (Tabii Üye) — Sayın arkadaşlar, 4 neü fıkra pek önemli değildir; ama dikkat buyurulursa, işarı oya müracaat mecburiyeti olmıyan hususlarda, deniyor. Evvelâ açık oy istenmesinin böyle bir hududunu da çizmiş oluyor. Mecburi olmıyan hususlarda bu yapılabaktır. Ve istek olursa. Öbürlerinde böyle bir

mecburi olmıyan husus mevzu bahis değildir. Her hangi bir anda istiyebilir. Ama yukardaki bunu tasfiye ediyor. Mecburi olan hususlarda istenmemesini istiyor. Bendenize göre pek fazla bir şey değildir.

6 ncı fıkraya gelince:

Bu da eski tüzükte mevcuttur. Yalnız ilk defa Başkanlıkça lüzumsuz addedilebilir. Çünkü, yukarda zikredilmiştir. Bizce bu fıkranın kaldırılmasında bir mahzur yoktur. Fakat, yukardaki maddeyi okuyunca, şu anda biz de bunu müdafaa etmeye lüzum duymuyor ve pek fazla ısrar etmiyoruz. Ancak, takdir Yüksek Heyetinizindir. Ama, 4 neü fıkranın, kanaatimece, böyle bir hududu çizdiği için, olduğu gibi kalması doğru olur.

BAŞKAN — Buyurun Fikret Turhangil.

FIKRET TURHANGİL (Aydın) — Efendim, bundan evvel Komisyon Sözcüsü 4 neü maddenin tayyında Komisyonun bir mahzur görmediğini beyan ettiler. Bu kere, Komisyon Başkanını dinledik; 4 neü maddenin ipkasının lüzumundan ve 6 ncı maddenin tayyından bahsediyorlar. Bu bakımdan biz, Heyeti Umumiye, bir tereddüt içinde bulunuyoruz.

İÇTÜZÜK KOMİSYONU BAŞKANI AHMET YILDIZ (Tabii Üye) — Efendim arz edeyim; 4 neü fıkra mı tayyedilecek, yoksa Komisyon Başkanının beyan ettiği 6 ncı fıkra mı? Zaten biz Komisyon olarak iki kişi oturduğumuz için, oradan kalkarken istişare için yeter zamanı bulamadık. Sayın Artüs konuştuğundan sonra düşündü, bendeniz de böyle söyleyince olur, olur dediler.

6 ncı fıkraya gelince, zaten bunun üzerinde görüşlerini söylediler, 93 neü maddede mevcuttur dediler. Aramızda bir ihtilâf yoktur.

Burada yaptığımız, bir komisyon olarak müzakere değil, esasında metinlerimiz belli. Görüşlerimizi teati ederek birimiz kalkıp söyledi. Samimî bir halin ifadesidir. Hoş böyle bir şey olmuşsa kusurumuzun affını rica ederiz.

BAŞKAN — Buyurun.

SAHİR KURUTLUOĞLU (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Muhterem arkadaşlarım; 6 ncı fıkradaki, her hangi bir oylamada Başkan ve Kâtiplerce şüphe hâsıl olursa, beş üye tarafından açık oya başvurulmasının sözlü olarak istenmesi halinde açık oya gidilmesine işaret edilmiştir.

Bâzı arkadaşlarımız buraya bir «veya» kelimesinin ilâve edilmesiyle iki hususun ayrılmasını istiyorlar. Bu takdirde 93 nci maddenin son fıkrasında «bunda da anlaşamazlar veya şüphe ederlerse açık oya başvurulur» yolunda Başkanlığa verilmiş bir yetki karşısında, buraya «veya» kaydının ilâvesi suretiyle, her zaman bir tereddüt hâsıl olur. Meydandiyetini ayağa kalkıp sözlü olarak söyleyip, göstermesi oydur. Bu itibarla 93 nci maddenin fıkrasında, «bunda anlaşamazlar veya şüphe ederlerse açık oya başvurulur» hali, Riyaset Divanının takdirine terk edilmiş bir husus olarak önlenecektir. 6 ncı fıkra ile üyeler taraftan tereddüde ve şüpheye düşüldüğünde, tereddüt halinde beş kişi ayağa kalkarak, Başkanlık Divanına, açık oya gidilmesini söylemesi halinde açık oylamaya gidilecektir. Yoksa tereddütler yukarıda zaten izah edilmiştir. Bu itibarla tenruz ve tenakuz halinde değildir.

Bir noktaya da müsaade ederkeniz işaret etmek istiyorum; bu isari oylamada bir tereddüdümüz oluyor. Kiminiz işari diyoruz, kiminiz işari diyoruz. Bunu gösterme oyu olarak yazsak, bu kelimenin delalet ettiği mâna bakımından düştüğümüz teshâfleri ortadan kaldırmış oluruz.

Bundan sonra takirde mevzuubahsedilen, on kişi gerekçe göstermek suretiyle açık oya başvurulmasını istemesi halinde diye ifade edilmiştir. Beşi ona çıkarımayı istiflahat eden bir husustur. Ancak gerekenin şartı, görüşmeyi zamanınca, açık oya veya işaret oyununu...

SİRRI ATALAY (Kars) - Geri aldım.

SAHİR KURUTLUOĞLU (Devanla) O takdirde arkadaşım, tıffetsinler aded bakımından takdir Yüksek Meclisin olacaktır. Hürmetleriyle.

BÂŞKAN - Buyurun İskender Cenap Ege.

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) Muh-terem arkadaşlarım, muhterem arkadaşımın söylediği gibi, bu 6 ncı fıkra da ayrı ayrı fiiller ve bir fiil var. Onun için eğer, daha önceki fıkra da «bunda da anlaşamaz veya şüphe ederlerse, açık oya başvurulur» şekli kabul ediliyorsa, bu 6 ncı fıkranın şu şekilde olması gerekir: burada Başkan ve Kâtiplerce şüphe hâsıl olduğu ifade edildiğine göre ve bu şüphe Başkan ve Kâtiplerde hâsıl olduğuna göre, şüphe duyan kişiler tarafından bir fiilin ierisi gerekir. Halbuki

ki bu fiil Başkan ve Kâtipler tarafından değil de üyeler tarafından iera edilecektir. Başkan ve Kâtiplerce şüphe meselesi mevzuubahis değil de üyelerce mevzuubahis ise, o zaman fıkranın şöyle olması icabeder: «Her hangi bir oylamada şüphe hâsıl olursa beş senatör tarafından açık oya başvurulmasının, sözlü olarak istenmesi halinde.» Binaenaleyh Tüzüğe «... Başkan veya Kâtiplerce şüphe hâsıl olursa veya beş senatör tarafından...» derken ifade edilmesi lâzımgelen «veya» kelimesinin konmasına mecburiyet vardır. Çünkü Türkçe cümle yapısına göre bunun böyle olması icabeder.

HÜSEYİN KALPAKLIOĞLU (Kayseri)

Efendim; son değişen altıncı bent yanlışır. Ben bunu Komisyonun Sayın Sözcüsüne de söyledim, pek iltifat eder görünmediler. Her hangi bir oylamayı Başkan ve kâtipler diyor. Bu tâbir yanlışır. Ve tatbik kabiliyeti de yoktur. Söyle ki, her hangi bir zamanda Başkan ayrı kâtipler ayrı görüşe sahibolabilirler. Böyle olacağına ve Başkan ve kâtipler diyeceğimize Başkanlık Divanına denilse daha doğru olur zannediyorum.

İkincisi; Aydıner arkadaşımızın söylediği çok doğrudur. İki tane fiil var burada. Biri fiilin Başkanlık Divanına yapılan fiil, yani şüpheye düşülmesi hali, ikincisi; bu kâfi gelmiyor. Buradaki Umumi Heyet içinden beş tane senatör arkadaşın açık oya başvurulması talebinde bulunması esastır. Bu ikisi birleştiği takdirde bu fıkra bir hüküm ifade edecek.

Arkadaşımın dediği gibi, Heyet, Riyaset Divanının şüpheye düştüğünü nereden bilecek de böyle bir talepte bulunacak? Bu takdirde buraya şu fıkra da konulabilir; Türkçe çok geniş. Meselâ; «her hangi bir oylamada Başkanlık Divanına (Başkanlık ve kâtiplerce değil) şüpheye düşüldüğü işaret edildiğinde veya söylendiğinde, beş senatör tarafından açık oya başvurulmasının sözlü olarak istenmesi halinde...» dersek madde vuzub kesbeder. Madde bu şekilde kaleme alınırken, şimdi bu arz ettiğim gibi olmasını eğer Komisyon Sözcüsü de kabul ediyorsa ben bu fıkranın bu şekilde düzeltilmesini istihham edeceğim. Yok eğer komisyon buna iştirak etmiyorlarsa bunun olduğu gibi kabul edilmesini istiyorlarsa Divandan rica edip, buna ait bir takririm vardır, oya koyunlar.

İÇTÜZÜK KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ÂMİL ARTUS (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Efendim, söz istiyorum.

BAŞKAN — Bu madde hakkında bir de takdir var, müsaadenizle onu da okutayım, hepsine birden cevap verirsiniz.

İÇTÜZÜK KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ÂMİL ARTUS (Devamla) — Efendim, maddeyi geri alıyoruz.

CELÂL ERTUĞ (Elâzığ) — Sayın Başkanım, bir husus hakkında konuşmak istiyorum.

BAŞKAN — Komisyon maddeyi geri almıştır, komisyon maddeyi geri aldım dediği zaman müzakereler kesilir, artık müzakere yapılamaz.

CELÂL ERTUĞ (Devamla) — 93 ncü madde hakkında.

BAŞKAN — O madde geçmiştir.

Şimdi eski 99 ncü madde, yeni 95 nci maddeye geçiyoruz.

Acık oya başvurma şekli

MADDE 95. — Acık oylamaya aşağıdaki şekilde başvurulur :

1. Önce, üyelerin davetine mahsus çingirak üç dakika müddetle çalınır.

Her üyenin üzerinde ismi yazılı beyaz, kırmızı ve yeşil renkli oy puslası bulunur. Beyaz kabulü, kırmızı reddi, yeşil çekinse olmayı ifade eder.

Oylamaya başlanmadan önce, Başkan, oyların neyi ifade edeceğini anlatır.

Üyeler, oylamadan önce, oylarının gerekçelerini kürsüden söylemek isterlerse, Başkan, lehte ve aleyhte yalnız birer senatöre söz verir.

2. Sonra, Divan sekreterlerinden biri, üyelerin adlarını, soyadı alfabe sırasına göre okumaya başlar.

Hangi harften başlanacağını, adçekme suretiyle, Başkan tâyin eder.

3. Adı okunan üye, hitabet kürsüsü üzerine konmuş kutuya oy puslasını bizzat atar.

4. Bütün adlar okunduktan sonra, oy vermemiş olanların isimleri bir daha okunur.

Bu sırada Genel Kurula gelmiş olanlar varsa, oy vermeye davet edilirler.

5. Oylar toplanınca, Başkan, muamelenin bittiğini söyler. Bundan sonra oy verilemez.

6. Oy kutularını sekreterler açarak her birinin içinde bulunan puslaları sayarlar.

Karar, lehte ve aleyhte bulunanların adedine göre belli olur. Çekinselerin adedi oy üzerinde tesir icra etmez ve fakat sadece yeter sayıya dâhil olur.

İptal edilmiş oy puslaları, çekinse oyu sayılarak, ancak yeter sayıya dâhil edilir.

7. Sekreterler; mevcut üye ededini, yeter sayı olup olmadığını, lehte ve aleyhte bulunanların ve çekinselerin miktarını, iptal edilmiş oy puslası varsa bunların adedi ile iptallerinin sebebini bir tutanakla tesbit ederler.

8. Sekreterlerce tesbit edilen bu netice, Başkan tarafından, oturumda Genel Kurula bildirilir.

BAŞKAN — Buyurun.

FİKRET TURHANGİL (Aydın) — Madde- nin 4 ncü fıkrasının tatbikat kabiliyetinin çok zayıf olduğu kanaatindeyim. 4 ncü fıkra diyor ki; «bütün adlar okunduktan sonra oy vermemiş olanların isimleri bir daha okunur.»

Şimdi bir yıllık tatbikatımızda gördük ki; bir kere oy verme sırasında adçekme üzerine yoklama listesine tamamiyle riayet edilerek tek sıra halinde gidilmemektedir. Bu bakımdan Divanı teşkil eden arkadaşlarımız, arkadaşların sıraya göre oylarını kullanmaması hali karşısında kimlerin oy istimal edip, kimlerin etmediğini tesbite imkân yoktur. Bugüne kadarki tatbikatımızda bütün adlar okunduktan sonra oy vermemiş olanların oylarını istimal etmeleri Başkanlıkça bir kere ihtar edilir. 4 ncü fıkranın tadili tatbikatın daha kolaylıkla yürümesini temin edecektir. Komisyon dan bu hususu istirham ederim.

İÇTÜZÜK KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ÂMİL ARTUS (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Katılıyoruz efendim.

BAŞKAN — Buyurun Mustafa Yılmaz İnceoğlu.

MUSTAFA YILMAZ İNCEOĞLU (Afyon Karahisar) — Efendim, Fikret Turhangil arkadaşımızın fikrine aynen iştirak ediyoruz. 4 ncü fıkranın yazılışının fazla olduğu kanaatindeyiz. Tatbikatta hiçbir zaman oylar kullanıldıktan sonra kimlerin oy kullanmadığı belli olmaz. Çünkü, herkes geliyor, karma karışık oyunu kullanıyor, ondan sonra bunlar okunarak isimleri nasıl belli olacak. Başkanlık Divanı bu isimleri tekrar okuyacak. Bu fıkraya lüzum yok. Yalnız arkadaşımız bu fıkranın tadilini söylediler. Ben buna

iştirak etmiyorum. Çünkü fıkranın ikinci bendinde «Bu sırada Genel Kurula gelmiş olanlar varsa oy vermeye davet edilir.» bu bulunacak, birinci fıkra çıkacak. Ondan sonra da madde tamam olacak. Hürmetlerimle.

İÇTÜZÜK KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ÂMİL ARTUS (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Katılıyor, efendim.

SUAT SEREN (İsparta) — Efendim bu fıkranın başına «oy kullanmayanlardan bu sırada Genel Kurula gelmiş olanlar...» dersek daha iyi olacaktır.

MEHMET İLKUÇAN (Antalya) — Efendim, bir oylamadan evvel bütün üzerindeki işlemler işlenmiş olacaktır. Binaenaleyh buradaki «üyeler, olmadan önce oylarının gerekçesini kürsüden söylemek isterlerse Başkan lehte ve aleyhte birer senatöre söz verir.» denmektedir. Tatbikatta bir üyenin niçin hangi oyu verdiğini kürsüde söylemekte serbesttir. Binaenaleyh ayrıca bir lehte bir aleyhte söz vermeye niçin lüzum görüldüğünü anlamak isterim.

BAŞKAN — Buyurun.

İÇTÜZÜK KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ÂMİL ARTUS (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Efendim; bu sual yerindedir. Bununla beraber hükmün maddede muhafaza edilmesi lâzımgeldiği kanaatindeyim. Fakat böyle bir tereddüt hâsıl olabilir. Arkadaşımın hatırıma haklı olarak bu tereddüt gelmiştir. Bütün parlâmento tüzüklerinde buna benzeyen hüküm mevcuttur. Bizim de eski İttüzüğümüzün 137 nci maddesinde aynı şekilde reye müracaattan evvel mebuslar reylerinin gayet ve eiz bir surette esbabı mucibelerini kürsüde söylemek isterlerse lehte ve aleyhte yalnız birer zata ruhsat verilebilir, diye bir hüküm mevcuttur. Diğer bütün parlâmento tüzüklerinde bu hüküm var. Bunun mânası şu; hakikaten Heyeti Umumiye konuşmalarında lehte ve aleyhte fikirleri açıklanıyor, savunuluyor ve izah ediliyor. Lehte oy kullanılması veya aleyhte oy kullanılması yolunda senatörler, arkadaşlara kendi fikirlerini kabul ettirmek için gayret sarf ediyor. Fakat bütün bunlara rağmen iş nihayet oya geldiği zaman, zabıtlarda kısaca, niçin lehte oy veriyor, niçin aleyhte oy veriyor, bu fikri ifade etmek ihtiyacını bir senatör veya milletvekili arkadaş duyabilir. Bu sebeple bu hüküm kabul edilmiştir. Tabii herkes teker teker buraya gelip bu fikrini anlatamıya-

cağı için ve buna imkân olmadığına göre lehte ve aleyhte birer senatör burada gelip kısa bir şekilde niçin lehte oy verdiğini, niçin aleyhte oy verdiğini ifade etmek hakkına haizdir.. Hatırlatıyorum. Tüzüğün tümü üzerindeki görüşmelerde bu fıkrayı arkadaşımız görmemiş olacak ki, ısrarla böyle bir hükmün eski tüzükte bulunduğu halde yeni tüzüğe konmamış olmasını tenkidettiler ve böyle bir hükmün tüzüğe konmasını istemişlerdi. O zaman tüzüğün tümünü geri aldığımız için bunu koymaya fırsat bulduk. Şimdi o arkadaşımın da arzusuna uygun olarak ve biraz evvel izah ettiğim, dünya parlâmentolar teamülüne de uygun olarak bizim eski İttüzüğümüzde de mevcudolan bu hükmün maddede muhafazası lâzımgeldiği kanaatindeyim.

BAŞKAN — Buyurun.

MEHMET İLKUÇAN (Antalya) — Bende-niz zannederim yanlış anlattım. Ben bu hükmün bulunmaması değil takyidedilmesini anlayamıyorum. Elbette ki, bir üye niçin ve ne yolda rey verdiğini söyleyebilecektir. Ama bir oylamanın müspet oyunu bir üye başka, bir diğer üye de müsbet oyunun sebebini başka göstermek niyetinde olabilir. Buraya niçin yalnız lehte veya aleyhte diye bir tahdit konmuştur. Bunun sebebini rica ediyorum.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Artus.

İÇTÜZÜK KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ÂMİL ARTUS (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Bunun sebebi maddi imkânsızlıktır. 185 üyenin veya şu anda 95 kişi ile toplandığımızı göre, 95 üyenin teker teker gelip kendi zaviyesinden lehte veya aleyhte oy kullanmasını izah etmesine müzakere-lerin selâmeti bakımından imkân yoktur. Hattâ tetkik ettiğimiz tüzüklerde çok daha takyidedici hükümler var. Türkiye’de parlmanter rejimin başlangıcında bulunduğumuz için, biz bu hükümleri almak istemiyoruz. Daha geniş konuşma imkânlarını sağlamak cihetine gidiyoruz. Fırsat bulunca arz edeceğim; Fransa ve İtalya İttüzükle-lerinde bu haklar o kadar tahdidedilmiştir ki, bu tahdit hükümlerini burada hayretle okuyoruz. Bunun sebebi gayet basit; parlâmentoda işlerin lâ-yıkıyla konuşulması kadar süratle çıkarılması da önem taşımaktadır. İki meseleyi tevhidetmek ve uzlaştırmak zorunluluğu karşısında bu tüzükleri yapanlar bu şekilde bir hal şekline gitmişlerdir. Biz bu kadar ifrata gitmedik. Fakat,

oylamada elbetteki lehte, aleyhte kısaca olmak üzere, zapta geçirilmesi bakımından, kendilerine bir hak tanınmıştır.

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Efendim bu 95 nci maddenin 5 nci fıkrasının 2 nci paragrafında oy puslalarının rengini ve matbu olması gerektiğini ifade eden ve bunun böyle olmasını adeta mecbur kılan bir tarz vardır. Bunun dışında böyle muteber olmayan, rengi bulunmayan oy puslası makbul ve muteber olmayacaktır. Buna dair bir hüküm yok. Her üyenin üzerinde ismi yazılı beyaz, kırmızı ve yeşil renkli oy puslası bulamıyoruz, bulundurmadığımız zamanlar oluyor. Nihayet Başkanlık tarafından mühürlenmiş kâğıtlar üzerine kabul, ret, çekinse yazıyoruz. Buna dair burada bir kayıt yok. Böyle bir kayıt konmamış. Burada tereddüt ettim; lûtfederlerse memnun olurum.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Artus.

İÇTÜZÜK KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ÂMİL ARTUS (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Efendim, bu hüküm ana kaideyi ifade ediyor. Normal olan da budur. Bunun dışında, başka surette meselâ, «kırmızı, beyaz, yeşilden gayri bir oy vermesine imkân yoktur,» tarzında bir hüküm sevk edilmiş değildir. Nitekim biliyorsunuz, tatbikatta, Meclislerde yanında basılı oy puslaları bulundurmıyan arkadaşların oy vermelerini sağlamak üzere Başkanlık Divanı tarafından damgalanmış, mühürlenmiş kâğıtlar dağıtılmak suretiyle üyenin bu kâğıda ismini, kabul veya reddettiğini yazması ile mesele halledilmektedir. Burada, bunu meneden bir hüküm yoktur. Ama, şimdi esas kaide bu olduğuna, böyle olması lâzımgeldiğine ve böyle işlemesi matlup bulunduğuna göre, yanında oy puslası bulunmayanlar şu şekilde oy verir diye bir hüküm koymasını doğru bulmadık, Tüzük ciddiyetiyle bunu bağdaştıramadık. Fakat men eden bir hüküm de koymadık.

SUAT SEREN (İsparta) — Efendim, 102 nci maddenin 2 nci fıkrasında «Her üye, soyadına göre hece harfleri sırasıyla ismi okundukça kürüsüne gelerek seçmek istediği şahsın veya şahısların ad ve soyadlarını havi puslayı kutuya atar.» deniliyor. Burada hece harfi sırasıyla diyor. Bunun alfabe harfi olması icabetmez mi? Komisyon bunu yani alfabe sırasını ka-

bul edecekse bu fıkradaki «hece harfleri sırasıyla» ibaresini değiştirsin.

İÇTÜZÜK KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ÂMİL ARTUS (Devamla) — Alfabe olarak düzelteceğiz. Gözden kaçırmıştır.

BAŞKAN — Buyurun.

HİDAYET AYDINER (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Bu maddenin başlığı: Açık oya başvurma şeklidir. Şekli ahkâm nizami ahkâmdır; âmir hükümlerdir. Komisyon diyor ki; bunu biz ciddiyetle kabili telif görmedik. Mühürlü kâğıtlara kabul, ret ve çekinse yazılmasının buraya konmasını ve yazılmasını doğru bulmadık diyor. Lûtfedilsin de bu cihet tasrih edilsin. Yoksa hükümsüzlüğe mahkûm olur kanaatindeyim.

Diğer taraftan 4 ncü fıkranın 1 nci bendinin kaldırılması kabul edildi. Komisyon da kabul etti. Buna Suat Bey gayet güzel işaret ettiler. Birinci fıkra kaldığına göre artık «Bu sırada gelen» olmaz. Çünkü, birinci fıkra bu hali tasavvur ediyordu. Onun için bu sıra kelimesi yerinde olmaz. Aradaki irtibat kaybolur. Bu sebeple müsaade ederseniz, mademki bu tek fıkradan ibaret bulunuyor, şöyle tashih edilsin; «Oylamanın bittiği Başkanlıkça bildirilmeden evvel Genel Kurula gelmiş olanlar oy vermeye davet edilir.» Tatbikatımızda da zaten böyledir. Başkanlık «oy vermiyenler oyunu kullansınlar.» diye üyeleri davet eder. Binaenaleyh, bu hüküm zaten mevcuttur. Başkan, oylamanın bittiğini tefhim edinceye kadar oy verme imkânı temin edilmiştir. Binaenaleyh Âmil Beyden ricamız, ikinci fıkranın başındaki «Bu sırada» kelimesi kaldırılarak «oylamanın bittiği Başkanlıkça bildirilmeden...» diye başlamak doğru olur. Aksi halde bu nahiv kaidelerine aykırıdır. Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Arkadaşlar, bu oy puslaları hakkında Genel Kurulu tenvir etmeye ihtiyaç hissettim. Kesin olarak bütün dünya parlamentolarında matbu oy puslası kullanılır. Bâzi memleketlerde bunun dışındaki oy puslaları muteber değildir. Bizde de bu husus geçen sene müzakere edildi. Ve iki Meclisin Başkanlık Divanı keyfiyeti tesbit ettiler ve her iki Meclise teker teker ve ayrı ayrı müracaatta bulunuldu. Matbu oy puslalarının oylamada kullanılması hassasiyetle rica edildi. Fakat arka-

daşların matbu oy puslalarını daima yanlarında taşımadıkları müşahede edildiği için oylamanın selâmeti bakımından mühürlü oy puslalarının tevzii usulü istisnai olarak kabul edildi. Esas kaide matbu oy puslasıdır. Binaenaleyh prensip burada bu şekilde konulduğuna göre, yine Başkanlık Divanı tetkik edip yeniden bir karar alıp Heyeti Umumiye arz etme durumunda kalacaktır. Millet Meclisi de aynı yolda hareket etmiş ve edecektir. Tatbikatımız bu yoldadır.

Dördüncü bent hakkında Sayın Aydınlar iza-hatta bulundular. Daha evvel Sayın Seren Komisyonun da iltihak ettiği bir teklifi yazılı olarak hazırlamışlardır. Bunu okutacağım. Belki arkadaşlar tatmin olurlar. Ondan sonra oylamaya geçeceğiz. Teklifi okutuyorum.

Başkanlığa

Dördüncü fıkranın aşağıdaki şekilde tadili:

4. Bütün adlar okunduktan sonra oy vermemiş olanlarla oylama sırasında Genel Kurula gelmiş olanlar varsa bunlarda oylamaya davet edilirler.

Arz olunur.

İsparta
Suat Seren

BAŞKAN — Komisyon katılıyor mu?

İÇTÜZÜK KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ÂMİL
ARTUS (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Katılıyoruz efendim.

BAŞKAN — Komisyon da katılıyor, önergeyi oyunza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

O halde maddeyi yeni şekliyle oyunza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Oyların muhtelif kutulara atılması

MADDE 96. — Birkaç madde, tasarı veya teklif hakkında açık oylamaya gidilirse, oy puslalarının muhtelif kutulara aynı zamanda atılması lâzımdır.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen? Buyurun.

FİKRET TURHANGİL (Aydın) — Madde, açık oylamaya gidilirse, oy puslaları muhtelif kutulara aynı zamanda atılması lâzımdır, deniliyor. Niçin lâzımdır?

BAŞKAN — Komisyon Sözcüsü.

İÇTÜZÜK KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ÂMİL
ARTUS (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Aynı zamanda atılması diye bir mecburiyet yoktur. Muhtelif kutulara aynı zamanda atılabilir olması lâzımdır. Eski tüzükten alınmış olan bir maddedir, eski şekliyle buraya geçmiş olduğu anlaşılıyor.

Madde 140. — «Birkaç madde, lâyiha veya teklif hakkında açık rey istihsali taaddüt ederse varakaların muhtelif kutulara aynı zamanda atılması suretiyle iera olunabilir» demektedir. Burada ihtiyari olarak yazılmış. Fakat bizim buraya geçenken komisyon bunu «lâzımdır» diye katıyet ifade eder şekilde geçirmiş.

«Açık oylamaya gidilirse, oy puslaları kutulara aynı zamanda atılabilir» şeklinde düzeltilmesini arz ediyorum.

SİRRI ATALAY (Kars) — Bir sonraki madde ile yer değiştirmesi doğru olmaz mı? Kutuları dolandırmak bakımından.

İÇTÜZÜK KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ÂMİL

ARTUS (Devamla) — Efendim, esas itibarıyla oyların aynı zamanda atılmaları kaidedir. Fakat, Genel Kurul karar verdiği ve bir itiraz vukubulmadığı takdirde, hademeler vasıtasıyla kutular dolandırılmak suretiyle açık oylamaya başvurulabilir. Bu sıra bence daha uygundur. İkinci olarak da «muhtelif kutular» yerine «ayrı kutular» denilmesini rica edeceğim.

BAŞKAN — 96 ncı maddeyi yeni şekli ile okutuyorum.

(96 ncı madde yeni şekli ile okundu.)

BAŞKAN — Tashihi ile birlikte maddeyi oyunza arz ediyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Kutuların dolandırılması

MADDE 41. — İtiraz edilmediği takdirde, hademe tarafından kutuların dolandırılması suretiyle de açık oylama yapılabilir.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen? Yok. Maddeyi tashihi ile birlikte oyunza arz ediyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Onuncu bölüm

Genel Kurulda ve komisyonlarda seçim usulü ve karar yetersayısı

Genel Kurulda ve komisyonlarda seçim usulü

MADDE 98. — Genel Kurulda ve komisyonlarda yapılacak seçimlerde şu suretle hareket olunur :

1. Kürsüye, oya mahsus olmak üzere bir kutu konur.

2. Her üye, soyadına göre hece harfleri sırasıyla ismi okundukça kürsüye gelerek seçmek istediği şahsın veya şahısların ad ve soyadlarını havi puslayı kutuya atar.

3. Başkan tarafından adçekme suretiyle seçilen üç üye; mevcut üye adedini, yeter sayı olup olmadığını, oy puslalarının adedini, çekinseleri, iptal olunmuş oy puslalarını ve bunların niçin iptal edildiklerini, oy alan şahısların ad ve soyadlarıyla aldıkları oy miktarını bir tutanakla tesbit eder.

4. Seçim neticesi, bu tutanak okunmak suretiyle, Başkan tarafından o oturumda Genel Kurula bildirilir.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen... Buyurun Komisyon.

İÇTÜZÜK KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ÂMİL ARTUS (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — İkinci bent «Her üye, soyadı alfabe sırasına göre ismi okundukça kürsüye gelerek seçmek istediği şahsın veya şahısların ad ve soyadlarını havi puslayı kutuya atar» şeklinde olacaktır.

Sonra, birinci cümle «Genel Kurulda ve komisyonlarda yapılacak seçimlerde aşağıdaki şekilde hareket olunur» şeklinde olacaktır.

BAŞKAN — Başka söz isteyen yok. Maddeyi bu tashihlerle reynize arz ediyorum : Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Genel Kurulda ve komisyonlarda karar yetersayısı

MADDE 99. — C. Senatosu, üye tamsayısının salt çoğunluğuyla toplanır ve Anayasada başkaca hüküm yoksa, toplantıya katılanların salt çoğunluğu ile karar verir.

Komisyonlarda, oylarda eşitlik olursa, Başkanın iki sayılır.

Bir mesele oylanırken, mevcut üye adedinde Başkan ve Divan sekreterleri birleşemezlerse; yoklama yapılır.

Yeter sayı bulunmadığından dolayı oylamaya gitmek mümkün olmazsa, görüşülen hususun kararı ertesi birleşime bırakılır ve bu husus o birleşimin gündemine alınır.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen var mı? Buyurun, Sayın Ulusman.

ALİ RIZA ULUSMAN (Kırşehir) — 99 ncu maddede, «komisyonlarda, oylarda eşitlik olursa, Başkanın iki rey sayılır.» demek doğru olmasa gerektir. Yüksek malûmlarınızdır ki, diğer bütün kanunlarda Başkanın bulunduğu taraf tercih edilir, gibi hükümler vardır. Başkanın reyi hiçbir zaman iki sayılamaz. Ancak müsavat halinde tercih edilir. Binaenaleyh, buraya başkanın reyi üstün tutulur gibi münasip bir tâbir kullanılması muvafık olur «Oylarda eşitlik olursa, Başkanın bulunduğu taraf tercih edilir» şeklinde düzeltilmesini istirham edeceğim.

İkinci bir nokta : Komisyonlarda denildi, halbuki Başkanın Genel Kurulda veya komisyonlarda» denmelidir. Veyahutta komisyonlarda tâbirinin çıkarılarak sadece «oylarda eşitlik olursa, Başkanın bulunduğu taraf üstün tutulur, tercih edilir» olmalıdır.

BAŞKAN — Efendim, Başkanın Genel Kurulda oy hakkı yoktur. Bu bakımdan komisyonlarda denilmesi iyi olur.

ALİ RIZA ULUSMAN (Devamla) — Evet efendim, haklısınız.

BAŞKAN — Efendim, bu hususa komisyon iltihak ediyor mu?

İÇTÜZÜK KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ÂMİL ARTUS (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Evet katılıyoruz.

BAŞKAN — O halde madde şu şekilde olacaktır : Komisyonlarda oy eşitliği olursa, Başkanın bulunduğu taraf tercih edilir.

Maddeyi bu şekli ile oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Karar neticesinin bildirilmesi

MADDE 100. — Genel Kurulda her madde kabul veya reddolundukça, karar neticesinin; Başkan tarafından, «kabul olundu» veya «reddedildi» diye Kurula bildirilmesi lâzımdır.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen. Buyurun, Sayın Atalay.

SIRRI ATALAY (Kars) — Eski 93 nû madde görüşülürken, Sayın Hidayet Aydın, Önergeler üzerinde ne işlem yapılacağını sormuş idi.

Buradaki 100 nû maddenin başlığını, oylama ve sonucunun bildirilmesi şeklinde değiştirir, önergeler verilmiş ise evvelâ çıkarmaları isteyenler, sonra değiştirmeye taallûk edenler ve en sonra ilâve isteyenler oya konur. C. Senatosu üyelerinin değiştirme teklifleri komisyonun değiştirme teklifinden önce oya konur. Her madde kabul veya reddolundukça karar sonucunu Başkan kabul olundu veya kabul edilmedi diye Genel Kurula bildirir, der isek : oylama sırasında önergelerin ne gibi muamele göreceğini tesbit etmiş oluruz. Şimdiye kadar yapılan tatbikatta önergeler, aykırılık derecelerine göre oya konuluyordu. Fakat bu usul bâzı ihtilâflara yol açıyordu. Şimdi meselâ, maddeden bir fıkranın çıkarılmasını isteyen bir önerge en aykırı önerge olarak kabul edilecek. Ondan sonra değiştirme isteyen bir önerge ve ondan sonra da maddeye ilâve isteyen bir önerge gelecek. Yani maddeye ilâve isteyen önerge en yakın olarak kabul edilecek. Aykırılık sırası böylelikle tesbit edilmiş olacak ve değiştirme talepleri, ilâve talepleri ve kaldırılmalar istendikten sonra komisyona gider. Komisyon yeni bir değiştirme getirirse, bunun karşısında Sayın Cumhuriyet Senatosu üyeleri yeniden önerge verirlerse, önergelerin de; komisyonun getirdiği yeni önergelerden önce oya konulmasının teminini yeni bir sistem, şekil olarak teklif ediyorum.

Bir de, reddedildi, tâbiri biraz tuhaf. Bunun yerine kabul edilmedi, kabul edilmemiştir denilmesi uygun olacaktır. Yani, «reddedildi», tâbirinin değiştirilmesini istiyorum.

Bu hususta bir önerge veriyorum. Komisyon iltihak ederse iyi olur.

BAŞKAN — Önergeyi okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

(100 nû) maddenin aşağıda yazılı olduğu şekilde değiştirilmesini ve başlığının da (oylama ve sonucun bildirilmesi) şeklinde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Kars

Sirri Atalay

Madde 100. — Önergeler verilmişse evvelâ çıkarılmaları isteyenler, sonra değiştirmeye taallûk edenler, en sonra ilâve isteyenler oya

konur. C. Senatosu üyelerinin değiştirme teklifleri, komisyonun değiştirme teklifinden önce oya konur.

Her madde kabul veya reddolundukça karar sonucunu Başkan, «kabul olundu.» veya «kabul edilmedi» diye Genel Kurula bildirir.

BAŞKAN — Komisyon ne diyor?

İÇTÜZÜK KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ÂMİL ARTUS (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Kabul edilmiştir, kabul edilmemiştir demek suretiyle iltihak ediyoruz.

FİKRET TURHANGİL (Aydın) — Efendim, bu husus neticeye tesir eden bir hükümdür ve bu bakımdan mühimdir. Ben, takririn daha sarîh olduğuna kaaniim.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ ÂMİL ARTUS (Devamla) — «Kabul edilmiştir.», «Redd olunmuştur.» da denilebilir.

BAŞKAN — Efendim, görüyorum ki, muhtelif fikirler ileri sürülmektedir. Maddenin tam ve sarîh bir hüviyet alması zaruridir. Onun için takririni tekrar okutacağım, eğer üzerinde duracağınız kelimeler olursa takrir sahibi ile anlaşmaya davet edeceğim.

(C. Senatosu Kars Üyesi Sirri Atalay'ın önergesi tekrar okundu.)

(Gürültüler.)

BAŞKAN — Herkesin kelime seçmesine bırakırsak bir neticeye varamayız. Onun için takririn en son fıkrasını tekrar okutuyorum.

«Her madde kabul veya reddolundukça sonucunu Başkan, «Kabul olundu.», veya «Kabul edilmedi.» diye Genel Kurula bildirir.»

CEMAL TARLAN (Tekirdağ) — Kabul olunmuştur, reddolunmuştur demek lâzım.

BAŞKAN — Sayın Komisyonun bunun üzerinde görüşleri var mı?...

İÇTÜZÜK KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ÂMİL ARTUS (Cumhurbaşkanlığınca S. Ü.) — Kabul edilmiştir, reddedilmiştir. Şeklinde olsun istiyoruz.

BAŞKAN — Sayın Atalay, buna bir itirazınız var mı?...

SIRRI ATALAY (Kars) — Evet efendim var.

BAŞKAN — Sayın Zihni Betil buyurun.

ZİHNİ BETİL (Tokat) — Efendim, kabul edildinin mânası gayet sarîhtir. Kabul edilmedi, dediğimiz zaman, reddolundu sözündeki vu-

zuh ve sarahat mevcuttur. Ama, kabul edilmedi sözü daha nazik daha munis, daha sıcak bir ifadedir. Vuzuh ve sarahat bakımından farkları yok. Ama kulağa daha munis gelmesi ve nezakete uygun olması bakımlarından kabul edildi, kabul edilmedi demek, çok daha uygundur. Önergenin kabulü mülahazasında, bu sebeple bu mütalâamı arz ettim. Reddolundu deyince takdirlerle kabul ediliyor veya takdirlerle kabul edilmiyor, demektir. Kabul edilmedi, aynı vuzuhu ve sarahati ifade etmektedir. Reddolundu, yani uygun bir şey teklif edilmedi, reddolundu daha sert, daha tırmalayıcı bir ifade.

HİDAYET AYDINER (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Efendim Cemal Bey arkadaşımız (mıs) la ifadesini tercih ettiler. Ben buna razı değilim. sebebi de şu; elli sene evvel okuduğumuz, sarfda mazii şuhudi diye bir ibare vardı ki, kabul edildi; edilmedi, katıyeti ifade eder, ötekisi ise hikâye eder. Binaenaleyh bu mazii şuhudi ibaresini unutmuyalım. Bu katıyet ifade eder, diğeri gaipden haber verir.

Şimdi ret kelimesine gelince; evet kabul edildi veya edilmedi tâbiri daha naziktir; ama maalesef çok defa hatalar oluyor. Zira Türkçede müspet ile menfi arasında bir (me, ma) kelimesi bazan düşüyor, hata oluyor. Ret kelimesinin kullanılması daha ihtiyatlı olur.

İZZET BİRAND (İzmir) — Efendim, takririn yukardan beri gelen ifadesinde «red» kelimesi zaten kullanılmıştır. Binaenaleyh, «kabul edildi, reddedildi» şeklinde bitirilmesi, yazış tarzına da uygun düşecektir, aynı zamanda vuzuh getirecektir. Bunu arz için söz almış bulunuyorum.

SİRRI ATALAY (Kars) — Efendim, «reddedildi» ve «kabul edilmedi» ifadeleri birbirinin tamamen aynı değildir. Eğer «kabul edilmedi» şeklinde neticeye bağlanırsa bu muâlâkta kalır. «Reddedildi» demek lâzımdır.

BAŞKAN — Maddeyi tekrar okutuyorum efendim.

(Maddenin «her madde...» diye başlayan kısmı tekrar okundu) (Gürültüler)

BAŞKAN — Efendim, maddeyi oylarınıza arz ediyorum, kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Görüşülmesi bu maddeden sonraya tehir edilen 89 ncü maddeyi tekrar okutuyorum.

MADDE 89. — Tadil teklifleri asıl maddeden evvel oya konur.

SİRRI ATALAY (Kars) — Lüzumsuzdur. Çıkarılmasını teklif ediyorum.

İQTÜZÜK KOMİSYONU SÖZCÜSÜ AMİL ARTUS (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Çıkarılması lâzımdır.

BAŞKAN — Maddenin çıkarılması teklif edilmektedir. Oylarınıza arz ediyorum, çünkü, maddelerin numaralarının yeniden teselsülü olacaktır. Maddenin çıkarılmasını kabul edenler... Etmeyenler... Madde çıkarılmıştır.

SİRRI ATALAY (Kars) — Usul hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun sayın Atalay.

SİRRI ATALAY (Kars) — Bu bölüm bitmeden önce, 9 ncü ve oy verme usulüne ait bölüm bitmeden önce bölümün sonuna yeni bir madde eklenmesini teklif ediyorum. Şimdi evvelâ teklifimi okuyorum.

«Bir kanun tasarısı veya teklifinin nihai olarak oylanmasından önce komisyon veya C. Senatosu üyesi C. Senatosunun dikkatini münasip görülecek bir şekil tashihine, kabul edilmiş olmakla beraber teklif veya tasarının bir maddesi veya maddelerinin gaye ve hükümlerle bağdaşmayacak şekilde kabul edileceğine çekelir ve gerekli değişikliği teklif edebilir. C. Senatosu teklif sahibini ve komisyonu dinledikten sonra işari oyca kararını verir. Kabul edildiğinde metni buna göre düzeltilir.»

Tekriri müzakere dediğimiz ve kanunların yapılışında büyük faydası olan mekanizmayı işletebilmek için mevcudolmayan bu hükmün bu bölümün sonuna konmasını temin için bu önergeyi vermiş bulunuyorum. Bir şekil hatası olabilir. Ama bu tam oylamadan önce, gerek tümünün, gerek maddenin oylanmasından önce farkedilebilir. Hattâ geçmiş de olabilir, tümünü oylamadan önce bir sayın üye şekil hatasını tashih için veyahut başındaki bir madde ile sonundaki bir maddenin, birbirine zıt hüküm ifade eden bir şekle geldiğini görebilir ve Yüksek Heyetin dikkatini çekebilir. Buna imkân vermek için bu maddenin, biraz önce zaten çıkmış olan 93 ncü maddenin yerine, fakat bu bölümün sonuna gelmek üzere kabulünü rica ediyorum, önergeyi de vermiş bulunuyorum, Her halde komisyon katılır. Bu şekil, Fransa'dan

İtalya'ya kadar, Amerika'dan İngiltere'ye kadar bütün memleketlerin içtüzüklerinde kanunların selâmetle ve bir silsile dâhilinde çıkabilmesi için vardır, tatbik edilen bir şekildir.

BAŞKAN — Müsaade ederseniz, arkadaşlar oturuma son verilmesini teklif ediyorlar, bu onuncu bölümü bitirdikten sonra oturuma son verelim, çünkü Sayın Atalay bir teklifle bulunmuş ve noktai nazarlarını da ifade etmişlerdir, Sayın Sözcünün de noktai nazarını alalım, ondan sonra oturuma son verelim.

BAŞKAN — Komisyon.

İÇTÜZÜK KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ÂMİL ARTUS (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Efendim, sayın arkadaşımın sundukları maddenin komisyona verilmesini rica edeceğiz. Üzerinde durmak imkânını ancak bu şekilde bulabiliriz. Şimdi, tetkik etmeden bir şey söylemek mümkün olmayacaktır.

Mademki görüşmelere bugün için son verilecektir, bir hususu arz etmek istiyorum. Gizli celselere ait maddeyi hatırlıyacaksınız. Komisyon bunu geri almıştı. Bu madde ile ilgili olarak komisyonlarda gizli celselere ait bir madde daha var. Bu madde evvelce kabul buyurulmuştu. Her iki maddeyi birlikte işlemek için, bu komisyonlarda gizli oturuma aidolan eski 29, yeni 26 ncı madde hakkında müzakerenin tekrar açılmasını ve hemen akabinde bu maddenin

komisyona verilmesini istirham edeceğim. Çünkü iki maddeyi birlikte hazırlamak için. Bunlardan birincisi Genel Kurulda gizli oturum hakkında, diğeri komisyonlarda gizli oturum. Bunların her ikisini hemahenk hale getirmek lâzımdır. Bu itibarla burada bir karar lûtfederse-niz, komisyona çalışabilmesi için vakit vermiş olacaksınız.

BAŞKAN — Yarın kaldığımız yerden devam etmek üzere...

FİKRET TURHANGİL (Aydın) — Talik mevzuu ile ilgili söz istiyorum efendim.

BAŞKAN — Sayın Turhangil buyurun.

FİKRET TURHANGİL (Aydın) — Emrederseniz yerimden söylemek istiyorum.

Efendim, komisyondan bir istirhamımız var. Kendilerine tevdi edilen bâzı maddeler vardır. Bunlar tekrar okunuyor. Evvelce maddenin tedvinini hakkında malûmatımız olmuyor. Bu sebeple, yeni tedvin ettikleri maddelerin üyelere tevzi edilmesini lûtfen Başkanlıktan rica edeceğiz ki, biz de fikir sahibi olalım.

BAŞKAN — Efendim, Başkanlık bunlar üzerinde dikkatle ve âzami gayretle durmaktadır.

Yarın saat 15 te toplanılmak üzere Oturuma son veriyorum.

Kapanma saati : 17,30

